

Tutkimusmatka leikin
maailmaan –
3–5-vuotiaiden lasten leikki
päiväkodissa

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja
nuorisotyö
Opinnäytetyö
Kevät 2016
Susanna Vesikukka

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

VESIKUKKA, SUSANNA: Tutkimusmatka leikin maailmaan -
3–5-vuotiaiden lasten leikki
päiväkodissa

Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehdon
opinnäytetyö, 61 sivua, 8 liitesivua

Kevät 2016

TIIVISTELMÄ

Toteutin opinnäytetyöni laadullisena tutkimuksena, jonka aiheena oli lasten leikin tutkiminen. Tein tutkimukseni yhden päiväkodin 3–5-vuotiaiden lasten lapsiryhmään, jossa lapsia oli 19. Käytin tutkimuksessa tiedonhankintakeinoina leikki-tilanteiden havainnointia sekä lasten haastatteluita. Tutkimukseni pääpaino oli lasten leikin tutkimisessä ja halusin tuoda tutkimuksessani lapsen äänen kuuluviin lasten kanssa tehtyjen haastatteluiden avulla.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tuoreen tiedon tuottaminen aiheesta, jonka pohjalta olisi mahdollista esimerkiksi kehittää yhteistyöpäiväkodin leikkitoimintaa. Tutkimukseni päätavoitteena oli tutkia 3–5-vuotiaiden lasten leikkiä päiväkodissa. Lasten leikkiin liittyen tavoitteena oli tutkia esimerkiksi millaisia leikkipaikkoja, leikkivälineitä ja vertaissuhteita leikeissä esiintyi. Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia myös kasvattajan toimintaa leikki-tilanteiden tukemisessa ja ohjaamisessa.

Tutkimustuloksissa tuli esiin, että lapset leikkivät ikäryhmälle ominaisia leikkejä sekä käyttivät leikeissään ikätasolle tyypillisiä leluja ja materiaaleja. Mielenkiintoista oli, että niin tytöt kuin pojat leikkivät keskenään, mutta myös yksinleikkijöitä esiintyi havainnointihetkissä. Kasvattajan toiminnasta näkyi tutkimuksessa kaksi eri puolta. Kasvattaja oli suurimmaksi osaksi leikkirauhan ylläpitäjä, mutta myös leikkiin osallistuja. Tutkimuksen myötä esiin nousi erityisesti kasvattajan läsnäolon merkitys leikki-tilanteissa. Tutkimuksen tulosten mukaan lasten leikkiä vaikeuttivat melu, kiire ja toisten lasten toiminta.

Asiasanat: Leikki, 3–5-vuotiaat, varhaiskasvatus, leikin edellytykset, kasvattajan toiminta leikissä

Lahti University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

VESIKUKKA, SUSANNA:

Exploration of play world -
3–5-years old children's play at a day
care center

Bachelor's Thesis in Social Pedagogic Work with Children and Young
People, 61 pages, 8 pages of appendices

Spring 2016

ABSTRACT

This thesis was a qualitative research which subject was children's play. One group of a day care center participated in the research and there were 19 children in that group. Those children were 3–5-years old. I observed children's play moments and also interviewed children to get more information for my research. It was important to me to have children's interviews in my research and in that way get their opinions about play.

The main point was to get recent information about play and in that way develop day care center's play activities. My main target was to research 3–5-years old children's play at the day care center. Concerning play my objective was to research for example where children play, what kind of toys they use and who they play with. My objective was also to research what educators do for a play and how they support it.

My results revealed that children played typical for their age group games. They also used the same toys and materials as others. Interesting was that girls and boys played together but there were also some kids who played alone. There were two different sides of adults' action. Adults tried to keep moments of play peaceful or they were one of the players. One important thing in my research was adult's presence in that moment of play. One major point was that loud voices, rush and other kids' action disturbed playing.

Key words: Play, 3–5-years old, early childhood education, requirements of play, educators' action in play

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LEIKKI	2
2.1	3–5-vuotiaiden lasten leikki	3
2.2	Leikin edellytykset	4
2.3	Leikkivälineet	5
2.4	Leikkiympäristö	6
2.5	Kasvattajan toiminta leikkitalanteissa	7
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA AINEISTONHANKINTA	9
3.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	9
3.2	Kohderyhmä	10
3.3	Tutkimustehtäväni: 3–5-vuotiaiden lasten leikki päiväkodin lapsiryhmässä	11
3.4	Aineistonhankinta	12
3.4.1	Lasten leikin havainnointi	12
3.4.2	Lasten haastattelu	13
3.4.3	Kasvattajien toiminnan havainnointi	14
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
4.1	Aikataulu	17
4.2	Haastatteluiden toteutuminen	18
4.3	Havainnoinnin toteutuminen	19
4.4	Aineiston analysoinnin kuvaus	21
4.5	Teoriatiedon haku	22
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	24
5.1	Lasten valitsemat leikit päiväkodissa	24
5.2	Lasten leikkipaikat	25
5.3	Leikeissä käytetyt lelut ja materiaalit	26
5.4	Vertaissuhteet lasten leikeissä	27
5.5	Leikkimistä vaikeuttavat asiat	29
5.6	Kasvattajan toiminta leikissä ja leikin ohjaaminen	30
5.7	Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus leikkitalanteissa	31
6	TUTKIMUSTULOSTEN ANALYSOINTI	34
6.1	Lasten valitsemat leikit päiväkodissa	34

6.2	Lasten leikkipaikat	35
6.3	Leikeissä käytetyt lelut ja materiaalit	36
6.4	Vertaissuhteet lasten leikeissä	39
6.5	Leikkimistä vaikeuttavat asiat	39
6.6	Kasvattajan toiminta leikkitilanteessa	40
7	LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI	44
7.1	Luotettavuuskriteerit	44
7.2	Havainnoinnin luotettavuus	46
7.3	Haastatteluiden luotettavuus	46
7.4	Oma toiminta ja luotettavuuden arviointi	47
7.5	Eettisyyden toteutuminen	49
8	POHDINTA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	50
8.1	Aikuisen läsnäolon tärkeys leikkihetkessä	50
8.2	Päiväkodin leikkitoiminnan kehittäminen	51
8.3	Tarkoituksen ja tavoitteiden toteutuminen	52
8.4	Kehittämisehdotukset tutkimukselle	53
8.5	Tutkimusmatka päätöksessään	53
	LÄHTEET	54
	LIITTEET	57

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on tutkimusmatka leikin maailmaan. Tutkimusmatkalla tarkoitan opinnäytetyön olevan matka omaan oppimiseen tutkimuksen tekijänä ja tulevana ammattilaisena. Toteutan tämän oppimismatkan syventymällä 3–5-vuotiaiden lasten leikkiin päiväkodissa.

Miksi haluan tutkia leikkiä?

Leikki on jatkuvasti läsnä lapsen tavassa kohdata ja käsitellä ympäröivää maailmaa. Leikillä on myös tärkeä merkitys lapsen minuuden rakentajana. Leikki on ikään kuin tietoisuuden taso sekä ulottuvuus, jossa lapsi pystyy pohtimaan mieltään askarruttavia asioita, havaintojaan ja kokemuksiaan. Uusien asioiden oppiminen tapahtuu myös leikin myötä. Leikin merkitys on lapselle suuri, onhan tutkimuksenkin mukaan se lapselle tärkein elementti päiväkodissa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 53–54; Roos 2015, 155.)

Leikkiin vaikuttavia tekijöitä on päiväkodissa paljon ja niin lapsilla, aikuisilla kuin ympäristöllä on vaikutusta leikin toteutumiseen. Leikin ollessa näin kokonaisvaltaisesti läsnä lapsen elämässä ja päiväkodissa, päätin syventyä leikkiin myös tutkimuksessani. Päästäkseni mahdollisimman syvälle leikin maailmaan, haluan tuoda tutkimuksessani esille lasten näkemyksiä leikistä heidän päiväkodissaan. Lapsen äänen kuuleminen on siis olennaisessa osassa tutkimuksessani.

2 LEIKKI

Tässä luvussa tuon esille tietoperustaa 3–5-vuotiaiden leikistä, sen edellytyksistä sekä kasvattajan toiminnasta leikin hyväksi. Tutkimukseni rakentuu leikkiä käsittelevän teorian pohjalle, joten esittelen tietoperustan ennen tutkimustehtävääni. Tietoperusta on tärkeä pohja tutkimuksessani, sillä tulen tekemään aineiston analysointivaiheessa vertailua teorian ja käytännön toteutumisen välillä.

Leikki lähtee lapsesta itsestään ja se on hänen sisäisesti motivoitunutta toimintaa. Leikkiin vaikuttavat toiset leikkijät eli lapset ja aikuiset sekä leikkiympäristö ja tarjolla oleva leikkivälineistö. Nämä yhdessä voivat luoda leikille mahdollisuuksia, mutta myös reunaehtoja. Leikin lopputulos ei ole lapselle olennaista, vaan merkityksellisempää lapselle on leikin antaman toiminnan, keksimisen ja löytämisen ilo sekä mielikuvituksen ja luovuuden käytön mahdollisuus, joita leikki voi parhaimmillaan tarjota. Kun lapsi kasvaa, leikin lopputuloksen merkitys lisääntyy. Leikki on kehittyvälle lapselle tärkeää, sillä leikillä on vaikutusta esimerkiksi lapsen havaintotoimintoihin, liikkumistaitoihin, muistiin, ajatteluun, oppimiseen, sosiaaliseen kehitykseen ja kielitaitoon. Leikki ilmeneekin monimuotoisena lapsen kaikilla kehityksen osa-alueilla. (Ruoppila 2013, 9–10.)

Leikin aineksina lapset käyttävät kaikkea kuulemaansa ja näkemäänsä. Lasten leikki on asioiden jäljittelyä ja uuden luomista. Lapsi kääntää leikin kielelle hänelle merkityksellisiä asioita, joita hän poimii reaali maailman, fantasian ja fiktion piiristä. Lapselle on merkityksellistä kaikki, mitä leikissä näkyy. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 21.)

Lapset voivat vapaan leikin aikana toteuttaa omia tavoitteitaan sekä suunnitella koko leikin itse. Lapsilla on päätäntävalta siitä, mistä leikki alkaa ja mihin se päättyy. He myös päättävät leikkiin osallistujat. Tällainen prosessi opitaan, kun lapsi leikkii yhteistä leikkiä itseään taitavamman kanssa. Reunaehtoja lapsen vapaalle leikille asettavat lasten ohjauksen taso, ikävaihe sekä päivähoiton yleiset pedagogiset säännöt. Leikissä

lapsi pystyy harjoittelemaan vuorovaikutustaitoja, kehitellä vertaissuhteita sekä omien tavoitteiden asettelua. (Helenius & Korhonen 2012, 69–70.)

2.1 3–5-vuotiaiden lasten leikki

Lapsen leikissä tapahtuu olennainen muutos lähestyttäessä kolmea ikävuotta. Lapsi esittää tällöin leikeissään monia toimintoja, joita aikuiset tekevät, mutta ei vielä nimitä itseään toiminnan esikuvan mukaisesti vaan on leikissä omalla nimellään. Tällainen lapsen leikki osoittaa lapsen olevan tietoinen omasta toiminnastaan. Aikuisen tuella lapsi voi kuitenkin huomata oman toimintansa sekä rooliesikuvan samankaltaisuuden ja sen myötä lapsi voi alkaa vähitellen leikissään nimittää itseään rooliesikuvan mukaisesti. Nämä yhdessä eli oman toiminnan tiedostaminen, rooliesikuvan ja oman toiminnan samankaltaisuuden huomaaminen sekä itsensä nimittäminen rooliesikuvan mukaisesti luovat edellytykset roolileikeille. Roolileikkeihin siirtyessään leikin kohteena ovat ihmisten väliset suhteet. (Mäntynen 1997, 85–86.)

Leikki-ikäisen lapsen on 3–5-vuotiaana mahdollista rakentaa toisen leikkijän kanssa yhteinen leikki, jossa roolit ohjaavat vastavuoroista toimintaa. Lasten roolileikeissä esiintyy yleensä vastinpareja, kuten potilas ja lääkäri, myyjä ja asiakas sekä poliisi ja rosvo. Leikki muuttuu pitkäjänteisemmäksi ja vuoropuhelun myötä lapset voivat keskenään rakentaa oman improvisoidun tarinan. (Helenius & Korhonen 2012, 75–76.)

Neljävuotias leikkijä asettuu itse rooliinsa koko kehollaan. Roolinsa tueksi hän haluaa ulkoisia tunnuksia ja rekvisiittaa, kuten leikkiin liittyviä välineitä ja roolivaatteita. Lapselle välineet vahvistavat hänen rooliaan ja viestittävät muille leikkijöille minkä roolin hän on leikissä ottanut. Lapsi näkee vaivaa ja ponnistelee, jotta saa rakennettua hänen ideansa mukaisen leikin. Leikin eteen ponnistelu edesauttaa lapsen ajattelun ja leikkitaitojen kehittymisen leikin lomassa. (Helenius & Lummelahdi 2013, 93.)

Viisivuotiaat leikkijät ovat jo riippumattomampia aikuisen välittömästä läsnäolosta. Tämän ikäiset lapset pystyvät jo neuvottelemaan ja hakemaan tarvikkeita itsenäisesti leikkiä varten, tietysti ryhmän sääntöjen mukaisesti. Lasten vaatimustaso leikin suhteen kasvaa. Lasta tulisi tässä vaiheessa kannustaa itse rakentamaan leikkinsä puitteet ja paikat, sillä tämä tuo leikkiin pysyvyyttä ja pitkäkestoisuutta. (Helenius & Lummelahhti 2013, 98–99.)

2.2 Leikin edellytykset

Mäntynen (1997, 47) mukaan leikin edellytyksiin kuuluvat aikaa, välineitä ja tiloja sekä leikin ohjausta koskevat edellytykset. Leikin edellytyksistä suurin osa toteutuu leikkihetken ulkopuolella, sillä ryhmällä on oma päiväohjelmansa, joka vaikuttaa koko ryhmän toimintaan ja myös leikkiajalla on pysyvä paikkansa päiväjärjestyksessä. Leikkivälineet ovat ryhmän tiloissa omilla paikoillaan lasten ulottuvilla ja ryhmäjako, kuten pienryhmiä toteutetaan säännöllisesti. Näitä Mäntynen (1997, 47) nimittää leikin järjestelyiksi, jotka ovat päivittäin toistuvia ja pysyviä käytäntöjä päiväkodin arjessa.

Leikin edellytysten toteutuminen perustuu leikin olemuksen, lasten kehitystason ja leikin kehitysvaiheiden huomioonottamiseen. Samalla näitä elementtejä voidaan kuvata myös leikin edellytysten tavoitteina eli leikin edellytyksiä pyritään toteuttamaan niin, että leikin olemus toteutuu, lapsen kehitystä voidaan tukea leikin kautta sekä leikki itsessään kehittyä. (Mäntynen 1997, 48.)

Leikin edellytyksistä leikin aika on yhteydessä lasten leikin muotoihin ja leikin laatuun. Aikaa vaativia leikkejä ovat esine- ja roolileikit, jotka sisältävät luovuutta ja fantasiaa. Kun leikille annetaan aikaa, pystyy se myös kehittymään monipuolisemmaksi ja pitkäjänteisemmäksi. Päiväkodeissa yleisimmät leikkiajat ovat varhainen aamu, aamupäivä ja iltapäivä. Erityisesti aamupäivisin tulisi olla varattuna leikille aikaa, sillä

silloin suurin osa lapsista on paikalla ja he ovat virkeimmillään. (Mäntynen 1997, 50.)

Kun lapset leikkivät toisten lasten kanssa, on sillä vaikutusta sosiaalisiin suhteisiin sekä leikin tasoon. Pienemmät ryhmät edesauttavat sosiaalista kehittymistä enemmän kuin suurissa ryhmissä leikkiminen. Suuressa ryhmässä lasten on vaikeaa keskittyä, mistä voi aiheutua konflikteja, hälinää ja levottomuutta. Kun ryhmä jaetaan pienryhmiin, joissa jokaisessa on yksi aikuinen, helpottaa se niin lasten kuin aikuistenkin keskittymistä. (Mäntynen 1997, 51.)

Mikkola ja Nivalainen (2010) ovat lisänneet leikin edellytyksiin vielä kasvattajan tarjoamat kokemukset ja mallit, aidon läsnäolon sekä vuorovaikutuksen. Leikin edellytyksistä kokemuksiin lukeutuvat erilaiset retket, juhlat sekä kertomukset, joista myös uudet leikit saavat syntynsä. Lapset oppivat uusia asioita mallintamalla aikuisia. Täten se, miten aikuiset toimivat keskenään voi heijastua myös lapsen leikkiin. Esimerkiksi hyvien käytöstapojen opettelu voi linkittyä myös leikkitalanteisiin. (Mikkola & Nivalainen 2010, 55.)

2.3 Leikkivälineet

Lelut toimivat leikeissä leikin aiheen ja sisällön määrittelijöinä. Isommat lapset eivät ole niin riippuvaisia leluista kuin pienemmät lapset, sillä he voivat rakentaa leikkinsä mielikuvituksen varaan. (Kalliala 2005, 205.) Lapsilla on myös taito muuttaa mikä tahansa esine leikkeihinsä sopivaksi. Lelujen merkitys vaihtelee leikin mukaan. Joissakin leikeissä leluilla on keskeinen rooli, toisissa taas leluja ei välttämättä käytetä lainkaan. Lapselle lelu voi olla tärkeä esimerkiksi uutuuden tai vanhuuden viehätyksen, emotionaalisen suhteen ja lelun omakohtaisen tarinan myötä. (Kalliala 2005, 58, 175, 166–167.)

Erilaiset lasten ulottuville asetetut leikkivälineet tuottavat lasten keskuudessa erilaisia leikkitoimintoja. Esimerkiksi oikeita esineitä jäljittelevät lelut tuottavat kuvitteluleikkiin johtavia toimintoja ja eri

materiaalit kuten langat ja kankaat johdattavat lasta tutkimaan sekä rakentamaan niille uusia merkityksiä leikkiä varten. On siis tärkeää, että varsinaisten leikkivälineiden lisäksi lasten käytettävissä olisi muitakin materiaaleja, joiden avulla voidaan esimerkiksi korvata puuttuvia esineitä leikkiä varten. Leikkivälineistön sijoittamisessa on tärkeää ottaa huomioon se, että ne on sijoitettu lasten ulottuville, jotta lasten leikkiaikomusten muodostus helpottuu. (Mäntynen 1997, 51–55.)

Roolileikit ovat ominaisia 3–5-vuotiaille lapsille, joten päiväkotiryhmässä tulisi olla tietynlainen välineistö, joka tukee lapsen roolileikkiä. Tällaista välineistöä eli rekvisiittaa ovat esimerkiksi laukut, merkit, hatut ja viitat. Rooleille ominaisia ovat myös toimintavälineet eli esimerkiksi lääkäriille lääkärilaukku ja kokille kauha. Toimintavälineiden avulla pystytään innostamaan lasta yhä juoneltaan monipuolisempiin leikkeihin. (Helenius & Mäntynen 2001, 140.)

2.4 Leikkiympäristö

Kalliala (2008, 50) tuo teoksessaan esille, miten aikuinen luo turvallista leikkiympäristöä alle kolme vuotiaalle lapsille. Näen kuitenkin, että monia asioita voi liittää myös 3–5-vuotiaiden lasten toimintaan. Aikuisen on tärkeää luoda lapselle turvallinen leikkiympäristö, jotta he voivat keskittyä täysin leikkeihinsä. Turvallinen leikkiympäristö tarkoittaa sitä, että aikuinen on lapselle fyysisesti ja psyykkisesti saatavilla. (Kalliala 2008, 50.)

Leikkiympäristön luominen, ylläpitäminen ja uudistaminen pohjautuvat kasvattajien asiantuntemukseen leikkikulttuurista ja leikin kehitysvaiheista. On tärkeää mahdollistaa se, että lapset pääsevät mukaan ympäristön muokkaamiseen taitojensa mukaan. Leikkiympäristöä tehdään lapsia varten, joten heidän ajankohtaiset kiinnostusten kohteensa on hyvä ottaa sitä muokatessa huomioon. Lasten ikä ja kehitys sekä leikkien vaatimat tilat, aika ja välineet on otettava huomioon suunniteltaessa leikkitiloja. Leikkivälineitä tulee olla monipuolisesti ja niitä voidaan tarvittaessa muunnella sekä leikkiympäristöä voidaan sisätilojen lisäksi laajentaa

mahdollisuuksien mukaan luontoon tai päiväkodin lähiympäristöön. On tärkeää, että myös leikin rajaamiseen kiinnitetään huomiota. Leikkien rajat voivat rakentua esimerkiksi huonekaluista tai matoista. Rajaamisen avulla leikki pysyy paremmin koossa, lasta tuetaan erottamaan leikki todellisuudesta sekä avustetaan yhdessä suunnittelua.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22; Helenius & Mäntynen 2001, 140.)

2.5 Kasvattajan toiminta leikkitilanteissa

Kasvattajilla on suuri merkitys leikin toteutumisen suhteen. Leikin tukeminen vaatii kasvattajalta kykyä eritellä leikkitilanteita sekä tilanteiden huolellista havainnointia. Kasvattaja toteuttaa leikin säätelyä, johon liittyy leikkiajan, fyysisen tilan ja leikkiin käytettävien välineiden säätely. Tärkeää olisi, että aikuinen kunnioittaa leikin vapaaehtoisuutta ja välittömyyttä, mutta samalla lisää toiminnallaan leikin pitkäkestoisuutta ja tyydyttävyyttä, leikin hallinnan pysyessä lapsilla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 21; Kalliala 2008, 49–50.)

Lapsen käyttäytymisen säätely ja itsetunnon perusta alkavat kehittyä 3–5-vuoden iässä, joten aikuisen läsnäolo on erityisen tärkeää lapsille. Leikki on lapsen tapa kokeilla kykyjään sekä syyllisyyden ja epäonnistumisen tunteita. Sosiaaliset taidot kehittyvät päiväkotiryhmässä toisten lasten kanssa toimiessa, joten aikuisen ohjaus on siinäkin mielessä tärkeää. Leikissä lapsi purkaa tunteitaan ja käsittelee kokemuksiaan, jotta hallitsisi niitä paremmin todellisuudessa. Lapsi tarvitsee aikuista ymmärtääkseen tunteitaan sekä opetellakseen turhautumisen sietämistä. (Särkkä 2012, 21.)

Aikuisella on ikään kuin kolme päällekkäistä roolia leikkitilanteissa. Hän luo edellytyksiä, havainnoi ja osallistuu leikkiin. Kasvattaja voi leikkitilanteessa olla yksi leikkijöistä tai ulkopuolinen havainnoitsija riippuen lasten iästä, leikkitaidoista ja leikin lajista. Onnistunut leikkihetki ei ole ainoastaan lasten keskinäistä vapaata leikkiä, vaan se vaatii yleensä kasvattajilta niin

suoraa kuin epäsuoraakin ohjausta. Leikin rikastuttamista esimerkiksi erilaisten materiaalien tai mielikuvien kautta kuvastaa epäsuoran ohjaamisen tavoitetta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 21; Kalliala 2008, 49–50.)

Leikkiin osallistuminen ei ole kasvattajan osalta pelkkää ohjaamista, vaan lapsille tärkeää on aikuisen saatavilla olo. Lapsen kohdistuessa sanallisia ja sanattomia leikkialoitteita kasvattajaa kohtaan, vaaditaan häneltä sensitiivisyyttä ja sitoutuneisuutta, jotta hän pystyy huomioimaan lapsen aloitteet ja vastaamaan niihin. Kasvattajien tulee osoittaa arvostusta lasten leikkiä kohtaan kuuntelemalla lasta sekä ymmärtämällä vertaisryhmän vaikutuksen lapsen omaehtoisen leikin mahdollistajana. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 21.)

Roolileikkejä aloittelevat lapset tarvitsevat aikuiselta roolinoton vahvistusta, hyväksyntää sekä teknistä tukea eli apua roolivaatteiden ja välineiden etsimisessä. Lasten jakaminen ulkokohtaisesti melkein valmiisiin leikkipisteisiin tekee leikistä levotonta ja jähmettää leikin kulkua. Aidossa leikissä lapsella on tilaa rakentaa oman leikkinsä puitteet roolimielikuvansa mukaisesti. (Helenius & Lummelahti 2013, 95.)

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA AINEISTONHANKINTA

Toteutan opinnäytetyöni laadullisena tutkimuksena, jossa keskityn yhteen laajaan tutkimustehtävään. Esittelen luvussa tutkimukseni lähtökohdat eli tarkoituksen ja tavoitteet sekä millaiselle kohderyhmälle toteutan tutkimukseni. Kerron luvussa myös tutkimuksen aineistonhankintatavoista sekä esittelen tutkimustehtävään liittyvät tutkimuskysymykset.

3.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksen tarkoituksena on päiväkodin leikkitoiminnan kehittäminen leikkiin vaikuttavien tekijöiden pohjalta, joita tutkimuksen myötä tulee esiin. Tutkiessani leikkiä ja kasvattajien toimintaa leikkitalanteissa, nousee esiin toivottavasti asioita, joiden kautta kasvattajat voivat kehittää leikin toteutumista, tukemista sekä omaa toimintaansa päiväkodissa. Leikin toteutumisen kehittäminen voi esimerkiksi liittyä leikkiympäristöön, leikkiryhmiin, materiaaleihin ja leikkiaikaan. Leikin tukemisen kehittäminen voi liittyä esimerkiksi leikkitalanteiden ohjaamiseen, leikkirauhaan sekä siihen, millä tavalla kasvattaja on läsnä leikkitalanteissa. Erityisesti lasten kanssa tehdyt haastattelut voivat antaa uutta näkökulmaa leikin toteutumisesta ja täten myös kehittämisideoita kasvattajille. Myös havainnoinnin tukena tehtävä videointi voi antaa kasvattajille uusia ideoita dokumentoinnin suhteen tai auttaa muuten toiminnan kehittämisessä.

Opinnäytetyöni päätavoitteena on tutkia 3–5-vuotiaiden lasten leikkiä päiväkodissa. Lasten leikkiin liittyen tavoitteena on tutkia esimerkiksi millaisia leikkipaikkoja, leikkivälineitä ja vertaissuhteita leikeissä esiintyy. Tutkimuksen tavoitteena on myös tutkia kasvattajan toimintaa leikin ohjaamisessa ja leikkitalanteiden tukemisessa. Omana oppimistavoitteenani on kehittyä tutkimuksen tekijänä sekä syventää omaa tietämystäni opinnäytetyöni aiheesta. Nämä edesauttavat myös oman ammatillisuuden kehittymistä.

3.2 Kohderyhmä

Tutkimukseen osallistuu lahtelainen päiväkotikoti, jossa hoitopaikkoja on 102 ja lapsiryhmiä päiväkodissa on kuusi. Päiväkodin ympäristössä on hyvät ulkoilumahdollisuudet ja päiväkodin piha mahdollistaa erilaiset ulkoleikit ja -pelit. Päiväkodin pihalla on erilaisia pihaleluja vuodenaikojen mukaisesti, liukumäki, kaksi kiipeilytelinettä, keinuja, penkkejä sekä pihavarasto. Isompien lasten pihalla on aita, joka erottaa sen pienempien lasten pihasta. Samalla piha-alueella leikkivät puolet päiväkodin lapsista eli kolme lapsiryhmää samanaikaisesti.

Tutkimuksen kohderyhmänä on päiväkodin 3–5-vuotiaiden lapsiryhmä. Lapsiryhmässä on 19 lasta ja heidän kanssaan on kaksi lastentarhanopettajaa ja yksi lastenhoitaja. Suurimmaksi osaksi ryhmässä on 4–5-vuotiaita lapsia. Kyseisen lapsiryhmän sisätilat ovat seuraavanlaiset. Päiväkotiryhmällä on oma sisäänkäynti, jossa on eteinen ja sen jälkeen isompi pukeutumistila, jossa jokaisella lapsella on oma lokeri. Pukeutumistilan yhteydessä on myös lasten wc. Pukeutumistilasta pääsee lasten ryhmätilaan, jossa on suuri ruokailutila. Ruokailutilassa on aikuisten työpöydän lisäksi kolme suurta pöytää, joiden ääressä lapset voivat ruokailla, pelata tai askarrella. Ruokailuryhmien lisäksi tilassa on hylly, joka on täynnä pelejä, kirjahylly sekä nurkkaus, jossa on sohva ja legolaatikko.

Tästä isosta ruokailutilasta pääsee kahteen huoneeseen, nukkumatiilaan sekä kotileikkihuoneeseen. Nukkumatiilassa on kaappisängyt kaikille ryhmän lapsille. Lisäksi siellä on nojatuoli sekä kolme pitkää puupenkkiä ryhmän yhteisiä kokoontumisia varten. Nukkumatiilan seinällä on viikonpäiväkalenteri. Kaappisängyjen vieressä on hyllyköt, joissa säilytetään erilaisia leluja ja materiaaleja leikkejä varten. Nukkumatiilasta löytyy prinsessamekkoja, käsilaukkuja, huiveja, kankaita, Batman- ja supermiesasut, lääkäriinvaatteita, lääkärileikkiin tarvittavaa rekvisiittaa, tyynejä, patjoja ja peittoja, yksi laatikollinen pehmoleluja, kaksi muovilaatikollista autoa, automatto, kaksi muovista ja yksi puinen

parkkitalo, puinen ritarilinna ja muovisia ritareita, kirjoja, magneetteja, pieni muovinen ja iso puinen nukkekoti sekä nukketaloihin nukkeja, iso laatikollinen puisia palikoita sekä muovisia eläinhahmoja.

Ryhmän yhteisissä tiloissa on myös kotileikkihuone, jonka nimi tulee siitä, että siellä on pääasiassa vain kotileikkiin kuuluvat tavarat. Nimitän huonetta siis jatkossakin tutkimuksessa kotileikkihuoneeksi.

Kotileikkihuoneessa on ruokailuryhmä, jossa osa lapsista syö lounaan. Kotileikkihuoneesta löytyy myös leikkiuuni, pieni pöytä ja tuolit, pieni kaapisto, nukkeja, sänkyjä, lasten rattaat, leikkihedelmiä ja -vihanneksia, puhelimia, nukken vaatteita, muovisia astioita, ruokailuvälineitä sekä ruuan valmistusvälineitä.

Otan tutkimukseni havainnoinnin kohteeksi myös lapsiryhmän kasvattajat, mutta pääasiassa kohderyhmänä ovat lapset. Tarkensin kohderyhmäni ainoastaan yhden päiväkodin yhteen lapsiryhmään, jotta pystyn tekemään perusteellisemmän tutkimuksen. Kun tutkimuksen kohderyhmänä on vain yksi lapsiryhmä, pystyn syventymään paremmin heidän toimintaansa ja antamaan enemmän aikaani ryhmän tutkimiselle, verrattuna siihen jos kohderyhmiä olisi useampi. Rajasin kohderyhmäni ikää 3–5-vuotiaisiin lapsiin, sillä heille ominaisia leikkejä ovat mielikuvitus- ja roolileikit sekä yksinkertaiset sääntöleikit. Näiden asioiden huomioiminen tuo monipuolisuutta tutkimukseeni ja kohderyhmäni lapset ovat sen ikäisiä, että he pystyvät jo itse kertomaan mielipiteensä asioista.

3.3 Tutkimustehtäväni: 3–5-vuotiaiden lasten leikki päiväkodin lapsiryhmässä

Tutkimustehtävässä pääpaino on lasten leikin tutkimisessa. Lapsiryhmän kasvattajien toiminnalla on aina jonkinlainen vaikutus lasten leikkitilanteisiin ja leikkiin itsessään, joten tutkimustehtävän yhtenä näkökulmana on tutkia kasvattajan toimintaa leikkitilanteiden ohjaamisessa ja leikin tukemisessa.

Tutkiessani 3–5-vuotiaiden lasten leikkiä, keskityn siihen, mitä leikkejä lapset päiväkodissa leikkivät, millaisia vertaissuhteita leikeissä esiintyy, paikkoihin joissa leikit tapahtuvat, leikeissä käytettäviin välineisiin sekä leikkiin käytettyyn aikaan. Tutkimustehtävässä yhtenä näkökulmana on tutkia kasvattajan toimintaa leikkitalanteissa. Tutkin, kuinka kasvattajat ohjaavat leikkiä sekä millaista aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus leikkitalanteissa on.

3.4 Aineistonhankinta

Haluan saada tutkimustehtävää varten tietoa mahdollisimman monipuolisesti, tämän takia tiedonhankintamenetelminä ovat toiminnan havainnointi sekä lasten haastattelut. Havainnoin tutkimuksessani 3–5-vuotiaiden lasten leikkiä sekä kasvattajan toimintaa leikin tukemisessa ja ohjaamisessa.

3.4.1 Lasten leikin havainnointi

Tutkimuksessani pääasiallinen tiedonhankintamenetelmä on havainnointi. Olen jakanut havainnoitavat asiat lasten leikin suhteen neljän tutkimuskysymyksen alle. Kerron jokaisen tutkimuskysymyksen kohdalla, mihin asioihin kiinnitän huomioni havainnoidessani lasten toimintaa.

Mitä leikkejä lapset leikkivät päiväkodissa?

Leikkihetkessä otan havainnoinnin kohteeksi ryhmän kolme-, neljä- ja viisivuotiaat lapset. Tilanteessa teen havaintoja siitä, millaisia leikkejä tilanteessa esiintyy ja onko esimerkiksi havaittavissa eroja eri-ikäisten lasten leikeissä.

Missä paikoissa lapset leikkivät?

Havainnoin kuinka päiväkodin tiloja hyödynnetään leikkihetkissä ja millaisia tiloja leikkiä varten on. Tutkin esimerkiksi millaisissa tiloissa lapset leikkivät kotileikkiä, pelejä, roolileikkejä, vapaata leikkiä ja rakenteluja.

Millaisia leluja ja materiaaleja lapset käyttävät leikeissään?

Olen kohderyhmän esittelyssä kertonut, millaisia leluja ja materiaaleja päiväkotiryhmässä on tarjolla. Pyrin havainnoinnin kautta saamaan selville, mitkä näistä leluista ja materiaaleista esiintyvät lasten leikeissä. Esiintyykö lasten leikeissä esimerkiksi vain osa tarjolla olevista leluista? Kohderyhmän lapsille tyypillisiä ovat roolileikit, joten havainnoin käyttävätkö lapset leikeissään roolivaatteita, joita ryhmässä on tarjolla. Havainnoin myös, ovatko kaikki leikeissä käytetyt lelut päiväkodin vai saavatko lapset käyttää omia lelujaan leikeissään.

Millaisia vertaissuhteita leikeissä esiintyy?

Havainnoin, millaisia ja minkä kokoisia leikkioporukoita ryhmässä esiintyy. Leikkivätkö esimerkiksi tytöt ja pojat yhdessä vai erikseen sekä onko ryhmässä yksinleikkijöitä.

3.4.2 Lasten haastattelu

Lasten haastattelut toteutuvat teemahaastatteluina. Teemahaastattelulle ominaista on etukäteen valittujen teemojen mukaan eteneminen sekä tarkentavien kysymysten esittäminen teemoihin liittyen.

Teemahaastattelussa tärkeitä ovat henkilön antamat merkitykset sekä tulkinnat aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Olennaista teemahaastatteluille on lapsen äänen esiin tuominen ja mielipiteen kuuleminen.

Lasten haastatteluissa tarkoituksena on saada selville se, miten päiväkodin leikkiympäristöä ja leikkiin liittyviä tekijöitä voidaan kehittää. Pääteemana haastatteluissa on se, miten päiväkotisi olisi parempi paikka leikkiä. Haluan tietoa myös siitä, millaisena lapset näkevät kasvattajan toiminnan leikki tilanteissa. Haastatteluiden myötä lasten äänet pääsevät kuuluviin ja heidän antamat näkökulmat voivat olla tärkeä apu leikin ja leikkiympäristön kehittämisessä päiväkotiryhmässä.

Lasten haastattelut toteutuvat yksilöhaastatteluina. Päädyin lasten kohdalla yksilöhaastatteluun, sillä haastattelutilanteen tulee olla rauhallinen, jotta lapsi pystyy keskittymään haastatteluun (Hirsjärvi & Hurme 2008, 130). Pystyn myös paneutumaan paremmin lapsen vastauksiin ja esittämään lisäkysymyksiä, kun he ovat yksin haastattelutilanteessa verrattuna, jos tilanteessa olisi useampi lapsi.

Lasten yksilöhaastatteluun otan ryhmän vanhimpia eli neljä- ja viisivuotiaita lapsia. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 129) mukaan tutkimushaastatteluun osallistuvien lasten alaikäraja on noin neljässä ikävuodessa. Tätä nuorempien lasten kielessä on sanoja, joilla on vain lapselle itselleen ominainen merkityksensä, eikä tällöin pelkkä suullinen haastattelu toimisi heidän kanssaan. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 129.)

Haastattelutilanteet eivät ole pitkiä, sillä on rajallinen aika, mitä kohderyhmäni ikäiset lapset jaksavat keskittyä. Lasta haastatellessa on huomioitava, etteivät kysymykset ole liian pitkiä tai sisällä lapselle vieraita käsitteitä. Pienillä lapsilla on tapana vastata kyllä, vaikka he eivät tietäisi vastausta kysymykseen. Saman kysymyksen voikin esittää eri muodoissa, jos haastattelijalle tulee tunne siitä, ettei lapsi ole ymmärtänyt kysymystä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 130.)

3.4.3 Kasvattajien toiminnan havainnointi

Kasvattajan toimintaa havainnoimalla pystyn tuomaan esille asioita, joiden kautta he mahdollisesti pystyvät kehittymään ammattilaisina. Ulkopuolisen antama näkökanta toiminnasta leikkihetkissä voi tuoda esiin asioita, joihin ryhmän aikuiset eivät ole ennen kiinnittäneet huomiota. Tutkiessani kasvattajien toimintaan leikkiin liittyen, pyrin löytämään vastauksia siihen, kuinka he todellisuudessa tilanteissa toimivat. En koe, että minulla on oikeutta alkaa arvostella tai arvioida heidän työskentelyään, lähinnä pystyn tuomaan tutkimuksessa nousseita asioita kasvattajien tietoisuuteen pohdittaviksi.

Kasvattajien toiminnan havainnoinnissa keskityn leikin ohjaamiseen sekä aikuisen ja lapsen väliseen, leikkihetkissä esiintyvään vuorovaikutukseen. Leikin ohjaamisen näkökulman jaan kolmeen leikin alussa, sen aikana ja leikkiä lopetettaessa tapahtuvaan ohjaamiseen. Leikin ohjaaminen käsittää vertaissuhteisiin, leikkirauhaan ja leikkiin itseensä liittyvän ohjauksen. Otan huomioon myös erilaiset ohjausmenetelmät ja -välineet, jotka mahdollisesti tukevat leikin ohjaamista.

Toinen kasvattajan toimintaan liittyvä näkökulma tutkimuksessani on aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus leikki-tilanteissa. Jaan myös tämän näkökulman leikin alussa, sen aikana ja leikkiä lopetettaessa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Vuorovaikutuksen tutkimisessa huomioidin kuinka kasvattaja vastaa lapsen aloitteisiin, millä tavalla hän on läsnä vuorovaikutustilanteessa, aktiivista ja passiivista osallistumista sekä millä tavalla lapsi huomioidaan leikin aikana. Näillä kasvattajan toimintaan liittyvillä teemoilla on vaikutusta lapsen leikin ohjaamiseen ja tukemiseen.

Leikin ohjaaminen

Leikin alussa havainnoin, kuinka kasvattaja ohjaa lasten leikin valintaa eli valitsevatko lapset itse, minkä leikin aloittavat vai onko kasvattaja tässä tilanteessa vaikuttamassa. Leikkirauhaan liittyvän ohjaamisen suhteen havainnoin jaetaanko lapsia pienempiin ryhmiin leikki-tilanteen alussa ja jaetaanko myös leikkejä eri tiloihin. Otan huomioon myös, käytetäänkö tilanteessa tukena erilaisia ohjausvälineitä ja -menetelmiä.

Leikin aikana havainnoin millä tavalla kasvattaja itse ohjaa leikkiä sen sisältä. Onko kasvattaja esimerkiksi itse mukana ohjaamassa leikin kulkua vai saavatko lapset itse päättää siitä. Leikkirauhaan liittyen havainnoin, millä tavoin kasvattaja ylläpitää leikkirauhaa, onko hän mukana leikki-tiloissa muistuttamassa leikkirauhasta ja onko hänellä kenties joitakin ohjausvälineitä apuna. Vertaissuhteisiin liittyen havainnoin, millä tavoin kasvattaja ohjaa leikki-tilanteisiin liittyviä vertaissuhteita. Esimerkiksi pyrkiikö kasvattaja saamaan leikin ulkopuolelle jääneen lapsen mukaan leikkiin tai onko tarkoituksena, että ennalta määrätyt pienryhmät leikkivät

keskenään. Leikkiä lopetettaessa havainnoin millä tavoin kasvattaja huolehtii ja ohjaa leikkien siivoamisesta. Onko kasvattajalla esimerkiksi tässäkin joitakin ohjausvälineitä toiminnan tukena, joilla motivoi ja palkitsee lapsia.

Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus leikkitilanteissa

Leikin alussa havainnoin millä tavoin kasvattaja vastaa lapsen aloitteisiin leikin suhteen. Kannustaako hän esimerkiksi lasta etsimään ikäistään leikkiveria vai lähteekö hän itse mukaan. Leikin aikana havainnoin millä tavoin kasvattajat ovat läsnä leikkitilanteessa eli ovatko he itse mukana leikeissä vai onko lapsilla enimmäkseen täysin vapaata leikkiä. Tähän liittyy myös se, onko aikuinen mukana leikissä aktiivisena vai passiivisena osallistujana. Yksi huomioitava tekijä on se, käyttävätkö kasvattajat leikkiajan hyödyksi ja hoitavat muita työhön liittyviä tehtäviä.

Vuorovaikutuksen tutkimiseen liittyen havainnoin myös millä tavoin kasvattajat ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Keskustelevatko he esimerkiksi leikkitilanteessa keskenään tai jakavatko he eri rooleja leikkitilanteeseen liittyen.

Leikin aikana havainnoin myös sitä kuinka aikuinen huomioi lasta leikin aikana. Rohkaiseeko hän lasta leikkiin ja käykö hän lapsen kanssa vuoropuhelua leikin kulusta. Leikkiä lopetettaessa havainnoin kuinka kasvattaja on leikkien siivoamisessa mukana ja kuinka hän huomioi kesken jäävät leikit, saavatko lapset esimerkiksi säästää ne seuraavaan leikkikertaan.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jolle ominaista on aineiston kerääminen ilman etukäteen määriteltyjä hypoteeseja tai teorioita, käyttämällä aineistonkeruumenetelmänä avoimia ja strukturoimattomia havainnointimenetelmiä, kuten haastattelua ja luonnollisia havainnointitilanteita. Kiinnostuksen kohteena tutkimuksessa ovat tutkittavien henkilöiden omat kokemukset ja merkitykset, joiden pohjalta pyritään antamaan mahdollisimman aitoja kuvauksia. Tutkimuksessa on pyrkimys dialogiin tutkittavien kanssa niin, että he saavat vapaasti ilmaista itseään haastattelun aikana. (Tuomivaara 2005, 56.)

Aineistonhankinta tapahtui havainnoinnin ja teemahaastatteluiden kautta. Havainnointi- ja haastattelutilanteet toteutuivat aina aamupäivisin, sillä päiväkodeissa aamupäivinä ohjatun toiminnan ja leikin osuus on yleensä suurempi iltapäiviin verrattuna.

4.1 Aikataulu

Kesällä 2015 tein aineistonhankintaa tietoperustaa varten sekä työstin tutkimussuunnitelmaa. Syyskuussa pidimme päiväkotiryhmän kasvattajien kesken tapaamisen, jossa keskustelimme alustavista aikatauluista, millainen tutkimus tulee olemaan sekä heidän osallistumisestaan tutkimukseen. Heille tutkimuksen tekeminen päiväkotiryhmässä sopi ja he antoivat myös kuvausluvan tutkimusta varten. Lokakuussa 15.10.2015 pidin suunnitelmaseminaarin koululla, jonka jälkeen hain tutkimuslupaa Lahden kaupungilta. Marraskuun puolella välissä menin uudestaan käymään päiväkodissa. Tapasin siellä ryhmän lastentarhanopettajan, jonka kanssa sovimme tulevat haastattelu- ja havainnointipäivät sekä kävimme läpi tekemäni saatekirjeen lasten vanhemmille.

Sovimme lastentarhanopettajan kanssa tutkimuksen toteutuspäiviksi 10.12., 11.12., 14.12., 15.12. ja 16.12.2015 Tarkoituksena oli että 10.12. menen aamupäivällä tapaamaan ryhmän lapsia ja kertomaan itsestäni, samana iltapäivänä aloittaisin lasten haastattelut. Havainnointikertoja taas

olisi kolme 11.12., 14.12. ja 15.12. Toinen lasten haastattelukerta olisi 16.12. Tutkimuksen toteutumisen aikataulu muotoutui lapsiryhmän aikataulujen mukaisesti ja heidän aikataulunsa oli hyvin kiireinen. Lahden kaupunki myönsi tutkimustani varten tutkimusluvan 23.11.2015. Samana päivänä vein tutkimuksen saatekirjeet päiväkotiin, jotka pyysin palauttamaan 3.12.

Aloitin tutkimukseni päiväkodissa 10.12., jolloin menin tapaamaan lapsia ruokapiiriin. Ruokapiirin tarkoituksena on kokoontua yhteen ja rauhoittua ennen aamupäivän ruokailua. Kerroin lapsille itsestäni ja pyysin lapsia kertomaan myös omat nimensä. Esittelin tutkimuksen isona koulutehtävänä, johon tarvitsin lasten apua. Lapsista kaksi vapaaehtoista sai tulla nostamaan kassista tablettitietokoneen ja videokameran, jonka jälkeen ihmettelimme niitä vielä yhdessä. Kerroin käyttäväni niitä apuvälineenä tutkimuksessani. Ryhmän seinällä oli viikonpäiväkalenteri, josta näytin vielä päivät, jolloin lasten kanssa tapaamme. Lopuksi kysyin lapsilta itseltään, saako heitä kaikkia kuvata. Lapsista huokui innostus aihetta kohtaan ja kaikki huusivatkin yhteen ääneen, että saa kuvata. Tämän tutustumiskerran jälkeen jätin päiväkodin eteistilaan tiedotteen vanhemmille siitä, että aloitan tutkimuksen päiväkodissa. Tiedote löytyy opinnäytetyön liitteet-osiosta.

Tällä samaisella kerralla 10.12. keskustelimme lastentarhanopettajan kanssa lupa-asioista ja siitä, kuinka moni vanhemmista oli täyttänyt saatekirjeen mukana olleen lupalapun. Lapsien vanhemmista 17 oli palauttanut lupalapun, joten kahdella ryhmän lapsista ei ollut kuvaus- ja haastattelulupaa tutkimusta varten. Tutkimuksen tekijän näkökulmasta lupalappujen palautusprosentti oli todella hyvä.

4.2 Haastatteluiden toteutuminen

Ensimmäinen haastattelukerta oli 10.12. Tällöin haastatteluun osallistui viisi lasta, toinen haastattelukerta oli suunnitelmien mukaan 16.12., mutta

aikataulun muutoksen takia pidin sen 15.12., silloin olleen havainnointikerran jälkeen. Tällöin haastatteluun osallistui kolme lasta.

Haastattelut toteutuivat yksilöhaastatteluina ja niihin osallistui yhteensä kahdeksan lasta. Kaikki haastatteluun osallistuneet olivat 4–5-vuotiaita tyttöjä ja poikia. Poikia osallistui haastatteluun viisi ja tyttöjä kolme. Haastatteluun kuului 14 kysymystä, jotka löytyvät opinnäytetyön liitteistä. Käytin haastattelun tukena kuvakortteja, jotka myös löytyvät opinnäytetyön liitteistä. Kuvakorteissa oli kuvia erilaisista leikkipaikoista sekä leikkivälineistä. Äänitin haastattelut käyttäen apuna videokameraa ja tablettia. Näin aineiston analysointi oli helpompaa ja olin myös varautunut siihen, jos esimerkiksi toinen äänityslaitteista ei jostain syystä toimitakaan. Lasten haastattelut kestivät keskimäärin 5–10 minuuttia. Haastattelun lopuksi lapsi sai palkinnoksi valitsemansa tarran.

Lapset jaksoivat hyvin keskittyä koko haastattelun ajan. Kysymyksiä oli siis sopiva määrä. Joidenkin kysymysten kohdalla, kuten ”mikä tekee leikin vaikeaksi”, täytyi kysymys muotoilla uudelleen tai tuoda esimerkkejä mikä voisi hankaloittaa leikkiä. Nämä esimerkit ja tukikysymykset helpottivat lasta vastaamaan kysymykseen. Koin, että kuvakorteista oli suuri apu tilanteessa. Ensinnäkin kuvakortit paransivat lapsen keskittymiskykyä ja vähän myös lievittivät lapsen jännitystä. Kuvakortit auttoivat myös jatkokysymysten asettelussa.

4.3 Havainnoinnin toteutuminen

Käytin tutkimukseni tiedonhankinnan tukena videointia, joka helpotti toiminnan havainnointia. Perustelin videoinnin valintaa tiedonhankinnan välineenä sillä, että sen kautta oli mahdollista saada luotettavimmat tulokset ja videopätkiin oli myös helppo aina palata. Videoiden uudelleen katsominen oli työlästä, mutta tilanteita uudelleen katsottaessa löytyi myös uusia yksityiskohtia, joita ei välttämättä itse tilanteessa huomannut. (Koivunen & Lehtinen 2015, 58.)

Ensimmäinen havainnointikerta oli 11.12., jolloin tarkoituksena oli kuvata lasten vapaata leikkiä noin tunnin ajan aamupäivällä. Mennessäni ryhmään, minulle selvisi, etteivät ryhmän kasvattajat halunneetkaan tulla kuvatuiksi tai heillä oli toinen työtehtävä hoidettavana. Sain siis videomateriaalia lasten vapaasta leikistä ilman aikuisen mukanaoloa. Videointia kuitenkin häiritsi se, että jouduin itse pariin kertaan keskeyttämään kuvaamisen ja puuttumaan lasten välisiin tilanteisiin, koska muita aikuisia ei ollut tilanteessa paikalla. Kun videointi ei toteutunut suunnitelmien mukaisesti, päätin, että seuraavilla kerroilla keskityn erityisesti kirjallisten havaintojen tekemiseen videokuvaamisen lisäksi. Kirjoitin siis jokaisen havainnointikerran aikana ja jälkeen muistiinpanoja tilanteista sekä niiden herättämistä ajatuksista.

Seuraavana havainnointikertana 14.12. menin puoli tuntia aikaisemmin ryhmään tekemään kirjallisia havaintoja, jonka jälkeen videokuvasin leikkiä. Myös tällöin leikkitalanteet olivat täysin vapaita, kasvattajan tarkkaillessa useampaa leikkitalannetta samanaikaisesti. Olimme sopineet ryhmän lastentarhanopettajan kanssa, että 15.12. hän pitää ohjatun leikkitalanteen, johon osallistuu muutama lapsi. Tämän leikkitalanteen sain myös kuvata. Ennen tätä leikkitalannetta, menin taas puoli tuntia aikaisemmin ryhmään tekemään kirjallisia havaintoja leikkitalanteista. Viimeinen tutkimuskerta piti olla 16.12., mutta se aikataulullisista syistä peruuntui.

Havainnointitalanteissa tarkoituksena oli olla toiminnasta sivussa, jonka koin helpommaksi havaintojen tekemisen kannalta. Tilanteen mukaan menin kuitenkin puuttumaan esimerkiksi lasten välisiin ristiriitatilanteisiin. Lasten osalta havainnointitalanteet menivät hyvin ja yllättävän nopeasti lapset tottuivat kameraan. Jotkut lapsista halusivat näyttää kameralle temppeja tai irstellää, mutta pienen ohjauksen myötä he jatkoivat omia leikkejään. Huomasin, että kirjalliset havainnot tukivat hyvin videointia, sillä niitä tehdessäni sain näkemystä myös aikuisen ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta leikkitalanteissa, tosin se jäi osittain suppeaksi, kun

ainoa videokuvattu aikuisen ja lapsen yhteinen leikkihetki toteutui lastentarhanopettajan ohjaaman leikki tilanteen aikana.

4.4 Aineiston analysoinnin kuvaus

Litteroinnilla tarkoitetaan nauhoitetun, puhemuotoisen tutkimusaineiston kirjoittamista puhtaaksi esimerkiksi tekstinkäsittelyohjelmalla (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkimuksen tekijänä kuuntelin haastatteluaineistot läpi ja kirjoitin ne sanasta sanaan tietokoneelle. Joitakin äänitteitä piti kuunnella useampaan kertaan, joko heikon äänen laadun tai epäselvän puheen takia. Litteroin aineistot suoraan anonymieinä ja kirjoitin aina haastattelun alkuun, onko kyseessä tyttö vai poika sekä haastateltavan iän. Litteroinnin jälkeen, kun haastattelut olivat tekstimuodossa, aloin tekemään tutkimukseeni sisällönanalyysiä. Ensimmäinen vaihe oli teemoittelu. Teemoittelin aineiston litteroinnin jälkeen. Teemoittelulla tarkoitetaan keskeisten aiheiden löytämistä tekstimassasta. Jokaisen teeman alle kootaan sitä teemaa käsittelevät kohdat. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkimuskysymykset toimivat tutkimuksessani teemoittelun tukena eli laitoin jokaisen lapsen vastaukset saman tutkimuskysymyksen alle. Tämä vaihe tapahtui tekstinkäsittelyohjelmalla, kopioi-liitä-toiminnolla. Samalla kursivoitin lasten vastaukset ja tummensin omat kommenttini tutkijana. Jokaisen alkuperäisilmauksen jälkeen kirjoitin vielä vastaajan iän ja sukupuolen. Tämän jälkeen kirjasin vielä ylös vastauksien määrän, esimerkiksi kuinka moni lapsista vastasi, että ulkona on mieluisinta leikkiä. Tämä määrien kirjaaminen taas helpotti tutkimustulosten kirjaamista sekä antoi parempaa ja konkreettisempaa kokonaiskuvaa tutkimuksen tuloksista.

Teemoittelun jälkeen kategorisoin lasten ilmaukset. Kategorisoinnissa olennaista on samankaltaisten ilmausten yhdistäminen samaan alakategoriaan. Samansisältöisiä alakategorioita taas yhdistetään isommiksi yläkategorioiksi. (Lahtinen 2014, 5.) Lasten vastaukset olivat jotkut aika suppeita, joten kategorisoinnissakin oli haasteita. Tein kategorisoinnin kuitenkin niin, että keräsin yhteen samankaltaisia lasten

ilmauksia, joista tein pelkistetyt ilmaukset ja niiden pohjalta alakategorian. Yläkategoriat määrittyivät hyvin suoraan haastattelukysymysten pohjalta. Tässä kategorisoinnissa käytin apuna kuviota, johon kirjoitin alkuperäisilmauksen, pelkistetyn ilmauksen sekä alakategorian, johon se kuuluu. Kuvion yläpuolelle kirjoitin koko kuviota koskevan yläkategorian. Kuvion avulla tehdystä kategorisoinnista näkee helposti, mitä erilaisia alakategorioita kuhunkin yläkategoriaan kuuluu. Kuviot löytyvät opinnäytetyön liitteet-osiosta. Tutkimuskysymyksiä oli 14, mutta vain muutamaaan käytin niistä kategorisointia. Suurimpaan osaan kysymyksistä lapset vastasivat yhdellä sanalla tai kyllä ja ei, joten en kokenut kategorisointia näihin kysymyksiin tarpeelliseksi. Joihinkin kysymyksiin lasten vastauksista sai siis suoraan tehtyä johtopäätökset. Saatua tulokset selkeään muotoon aloin kirjaamaan niitä ylös tähän raporttiin, samalla tuoden esille omia ajatuksiani sekä tehden vertailua aikaisempiin tutkimuksiin ja teorian tietoon.

Videoitua materiaalia kertyi noin kahden tunnin verran. Aineistoa tuki tekemäni kirjalliset havainnot. Katsoin videot läpi ja kirjoitin samalla tietokoneelle tekemiäni havaintoja tai litteroin suoraan joitakin keskusteluita, joita joko lapset keskenään tai aikuisen kanssa kävivät. Erityisesti käytin litterointia kun katsoin lastentarhanopettajan ohjaamaa leikkihetkeä. Näitä havaintoja ja keskusteluiden litterointeja vertailin havainnointitilanteissa tekemiini kirjallisiin havaintoihin, joista yhdessä tein tutkimukseni johtopäätökset. Käytin myös litteroitua tekstiä sitaattina raportissani. Koin, että sitaatti tuki kirjoittamaani tekstiä ja toi siihen syvyyttä. Sitaatissa esiintyvät H- ja L-kirjaimet. H-kirjain tarkoittaa haastattelijan puheenvuoroa ja L-kirjain taas tarkoittaa lapsen puheenvuoroa.

4.5 Teoriatiedon haku

Hain tutkimukseni teoriatietoa niin kirjastosta kuin Internetistä. Lähteiden etsinnässä hyödynsin erilaisia sähköisiä tietokantoja, kuten Melindaa, Helsingin yliopiston verkkojulkaisuja, MASTO-Finnaa ja Google Scholaria.

Hakusanoja olivat esimerkiksi leikki, osallisuus, vuorovaikutus, lapsilähtöisyys, läsnäolo, 3–5-vuotiaat ja päiväkotit. Löysin teoreettista pohjaa tutkimukseeni myös pro graduissa ja väitöskirjoissa käytettyjen aineistojen kautta. Opinnäytetyössä on käytetty 10 vuotta vanhoja lähteitä, mutta perustelen niiden käyttöä sillä, ettei kyseinen tieto ole muuttunut ajan saatossa. Useissa tuoreissa pro graduissa sekä väitöskirjoissa on käytetty samaisia lähteitä, vaikka ne yli 10 vuotta vanhoja ovatkin. Tietysti käytin näitä lähteitä harkiten ja pyrin löytämään mahdollisuuksien mukaan aina sen tuoreimman tiedon, johon tutkimuksessani viittaan.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Esittelen tässä luvussa tutkimuksen aineistonhankinnan kautta saadut tulokset. Tuloksissa siis yhdistyvät omat havainnot sekä lasten haastatteluiden vastaukset. Olen eritellyt tutkimuksen tulokset tutkimuskysymysten mukaisesti.

5.1 Lasten valitsemat leikit päiväkodissa

Tutkimukseni aikana sain selville, että kyseisessä päiväkodissa lapsille oli tarjolla monia erilaisia leikkivaihtoehtoja. Videointitilanteet tapahtuivat päiväkodin nukkumatilassa ja siellä lapset leikkivät autoleikkejä, ritarileikkiä, rakenteluleikkejä, prinsessa- ja supermiesleikkejä sekä leikkejä nukeilla. Rakenteluleikit tapahtuivat puupalikoilla tai magneeteilla. Myös eri leikkien yhdistelmiä oli nähtävissä. Tällaisia yhdistelmiä oli esimerkiksi autoleikkien ja nukkeleikkien yhdistäminen keskenään. Pojat myös leikkivät roolivaatteet päällä autoleikkejä ja tyttö osallistui ohjattuun leikitilanteeseen prinsessahuivi kaulassa. Leikkien päällekkäisyyttä oli siis myös havaittavissa. Roolileikeissä lapset leikkivät keskenään sovittua leikkiä, joka toisaalta helposti ajautui riehumisleikiksi. Ilman aikuisen valvontaa leikit saattoivat myös muuttua esimerkiksi lelujen heittäilyiksi tai toisten leikkijöiden leikkien sotkemiseksi. Nukkumatilassa ulkopuolella lapset leikkivät pienemmässä huoneessa kotileikkiä. Ruokailutilassa lapset leikkivät legoilla ja sielläkin patjojen sekä nukun rattaiden kanssa kotileikkiä. Päiväkodin pihalla lapset kertoivat haastatteluissa keinuvan ja laskevan pulkilla mäkeä. Tämä ei suoranaisesti ole leikkiä, mutta toki leikin ja muun tekemisen raja voi olla häilyvä, esimerkiksi keinuminen voi liittyä lapsen leikkiin.

Havaintojen tekijänä en huomannut eroja eri-ikäisten lasten leikeissä, toki suurin osa ryhmän lapsista oli neljä- ja viisivuotiaita, joten heidän leikkinsä oli hyvin samanlaista. Tutkimuksessa tuli esille, että tytöt ja pojat leikkivät kaikkia leikkejä eikä sukupuolten välillä ollut leikkien valinnassa eroja, lukuun ottamatta kotileikkiä, jota tytöt leikkivät poikia enemmän. Hyvä

esimerkki leikkien vapaasta valinnasta oli tilanne, jossa tytöt leikkivät autoilla ja pojat pukeutuivat prinsessamekkoihin.

5.2 Lasten leikkipaikat

Havainnoinnin perusteella suosituin leikkutila lasten leikeissä oli nukkumatila, siellä lapset leikkivät samanaikaisesti montaa eri leikkiä. Nukkumatilasta oli siis tehty leikkihuone aamu- ja iltapäivien leikkihetkiä varten. Lapset käyttivät nukkumatilaa kokonaisvaltaisesti. Huoneessa olevia puupenkkejä ja nojatuolia käytettiin roolileikkiä varten ja lasten leikit sijoittuivat ympäri huonetta. Kun monta leikkiä oli samassa tilassa, sekoittuivat leikit helposti keskenään. Huoneessa olevista elementeistä automatto oli kaikista suosituin. Sen päällä autoleikit tapahtuivat. Nukkumatilan lisäksi lapset käyttivät leikeissään ruokailutilaa ja kotileikkihuonetta.

Ruokailutilassa selkeästi erottuva leikkipaikka oli sohvan viereinen nurkkaus, jossa lapset leikkivät yleisimmin legoilla. Ruokailutila vaikutti alueelta, johon eri leikit olivat joko laajentuneet tai sitten se oli kulkuväylä huoneesta ja leikistä toiseen. Lapset leikkivät myös kotileikkiä, sitä varten tehdyssä kotileikkihuoneessa. Näiden tilojen ulkopuolella, kuten pukeutumis- ja eteistiloissa lapset eivät leikkineet, mutta sain kuulla, että leikkejä joskus jaetaan esimerkiksi pukeutumistilaan nukkumahetken ajaksi, kun halutaan leikkihetkestä rauhallinen. Havainnoinnin aikana tuli esiin se, että lapset saattoivat vaihdella useaan kertaan leikkutilaa leikkiin varatun ajan aikana. Lasten haastatteluiden perusteella kaikista mieluisimpia leikkipaikkoja olivat nukkumatila, kotileikkihuone sekä päiväkodin piha, joka nousi lasten vastauksissa tärkeimmäksi leikkipaikaksi.

Olen kategorisoinut kuvioon 1, ne syyt, jotka vaikuttivat leikkipaikan valintaan. Kuvio löytyy opinnäytetyön liitteet-osiosta. Kuvion ensimmäisessä sarakkeessa näkyvät lasten kertomat, litteroidut alkuperäisilmaukset, joista on tehty pelkistetyt ilmaukset sekä niistä omat

alakategoriat. Alakategorioiden mukaan leikkipaikan valintaan vaikuttivat lelut, erilaiset aktiviteetit, leikin vapaus sekä vapaa leikkutila. Leikin vapaudella tarkoitetaan lasten mahdollisuutta toimia leikkutilanteessa vapaasti. Erityisesti ulkoilun kohdalla vapaa leikkutila sekä erilaiset lelut nousivat vastauksissa enemmän esille sisätiloihin verrattuna.

Lapset halusivat leikkiä enemmän ulkona, kotileikkihuoneessa sekä toisen ryhmän tiloissa. Tämä tulos näkyy kuviosta 2, joka myös löytyy opinnäytetyön liitteistä. Kategorisoinnin kautta saadun tiedon mukaan ulkona olisi mukava leikkiä enemmän, koska siellä on sisätiloihin verrattuna erilaiset aktiviteetit, kuten keinut. Yhden lapsen mukaan kotileikkiin ei aina pääse leikkimään. Tämä voi johtua siitä, että tila on kuitenkin pieni, joten aikuiset ovat rajanneet, kuinka moni lapsi sinne pääsee. Kotileikkihuonetta käytetään myös joskus esimerkiksi ryhmän tiimien tai suunnittelupalaverien pitoon, joten näinä hetkinä lapset eivät sinne pääse leikkimään. Yksi lapsista halusi mennä leikkimään toisen päiväkotiryhmän tiloihin, sillä perusteella ettei tiedä onko siellä mitään kivaa. Tällä ”kivalla”, oletan, että lapsi tarkoittaa tiloja, leluja ja toisia leikkijöitä. Ajatuksena tämä oli mielenkiintoinen, sillä tällainen ”retki” toiseen ryhmään toisi varmasti lapsille vaihtelua uusien lelujen ja tilojen suhteen.

5.3 Leikeissä käytetyt lelut ja materiaalit

Lapsille oli päiväkodissa tarjolla paljon erilaisia leluja ja materiaaleja, joita he pystyivät hyödyntämään leikeissään. Nukkumahuoneessa, jossa myös pääasiallisesti havainnointihetket tapahtuivat, lasten leikeissä näkyivät autot, pehmolelut, palikat sekä ritarihahmot ja ritarilinna. Yksi lapsista toi tilaan myös magneetit ja legot, muttei niillä kuitenkaan leikkinyt. Lapset käyttivät leikeissään myös roolivaatteita sekä peittoja ja patjoja.

Roolivaatteista käytössä olivat prinsessamekot sekä supermiesasut. Myös muuta rekvisiittaa kuten käsilaukkuja ja huiveja oli lasten käytössä. Niin tytöt kuin pojat käyttivät roolivaatteita. Esimerkiksi yksi pojista käytti prinsessamekkoa ja käsilaukkuja sekä kaksi poikaa pukeutui hameisiin,

kun olivat Batmaneita. Peitot ja patjat olivat mukana myös ohjatussa lääkärileikissä. Patjoja lapset käyttivät kotileikissä sekä hyppivät muuten niiden päällä leikkihetken aikana. Ruokailutilassa lapset leikkivät sohvan viereisessä nurkkauksessa legoilla ja kotileikkihuoneessa, siellä olevilla tavaroilla kotileikkiä. Kotileikkihuoneesta lapset myös ottivat tavaroita toisiin leikkipaikkoihin, esimerkiksi nuket ja rattaat liikkuvat leikkipaikasta toiseen, kun ”perhe lähti retkelle”.

Huomasin, että lapset käyttivät leikeissään unileluja, joiden kanssa päiväuniaikana nukkuivat. Unilelu saattoi olla tiukasti lapsen kainalossa hänen tullessaan päivähoitoon, joten se pysyi myös leikissä mukana. Ohjatussa lääkärileikissä lapset tarkoituksella hakivat unilelut siihen mukaan, joita sitten hoitivat. Myös pehmoleluja käytettiin tässä leikissä.

Lasten haastatteluista saadut vastaukset tukivat havainnoinnin kautta saatua tietoa. Lähes kaikki lapsista vastasi useamman kuin yhden lelun parhaimmaksi päiväkodissa. Kaikista suosituimpia leluja olivat autot ja sen jälkeen mainintoja saivat legot ja magneetit. Myös koti- ja ritarileikki sekä nuket, palikat ja roolivaatteet mainittiin vastauksissa. Autojen valinta suosituimmaksi leluksi ei kuitenkaan yllättänyt, haastatteluun kun osallistui viisi poikaa ja kolme tyttöä. Toki niin kuin aikaisemmin havainnoin, autot olivat myös tyttöjen leikeissä mukana. Kaikista eniten lapset halusivat päiväkotiin lisää rakennuspalikoita. Lapset mainitsivat myös Transformersin, Frozen-nuken, trampoliinin sekä leikkiastiat leluiksi, joita haluaisivat lisää päiväkotiin.

5.4 Vertaissuhteet lasten leikeissä

Tutkimukseni aikana huomasin, että hyvin paljon niin tytöt kuin pojatkin leikkivät keskenään. Lasten haastatteluissa tuli ilmi tämä sama esiin eli lapset kertoivat leikkivänsä tyttöjen ja poikien kanssa. Leikkeissä esiintyi myös tytön ja pojan muodostamia pareja, jotka liikkuvat yhdessä leikistä toiseen. Nähtävissä oli kuitenkin, myös pelkästään poikien ja tyttöjen leikkiryhmiä. Näiden leikkiryhmien koot vaihtelivat kahden lapsen

muodostamista pareista poikaryhmään, jossa leikki parhaimmillaan viisi poikaa samanaikaisesti. Tässä viiden pojan leikkiporukassa oli kuitenkin huomattavissa se, että vaikka pojat leikkivät samaa autoleikkiä, eivät he välttämättä leikkineet sitä yhdessä. Saman leikin sisällä kaikki pojat olivat ensin automatolla ja leikki näytti yhdessä leikityltä, kuitenkin hetkenpäästä kolme poikaa jatkoi leikkiä parkkihallin ympärillä ja kaksi heistä jäi vähän etäämmälle ajamaan automatonalle. Havainnointihetkellä pojat leikkivät ryhmässä autoleikkejä tai roolileikkiä ja tytöt taas kotileikkiä. Leikkikaverit vaihtuivat myös tilanteen mukaan.

Lasten haastatteluissa tuli kuitenkin esille myös se, että lapsilla itsellään on ne tietyt leikkikaverit, joiden kanssa on mukava leikkiä. Leikkiporukoita havainnoidessa tämä näyttäytyi niin, että aikalailta samat parit leikkivät yhdessä. Ryhmässä esiintyi myös lapsia, jotka leikkivät yksin. Yksin leikkiminen erottui leikkiporukoista niin, että yksinleikkijät olivat selkeästi erillään tilanteessa muista. Lapset, jotka leikkivät yksin rakensivat palikoilla tai ajoivat leikkiautolla. Lapsi ei hakeutunut toisten lasten seuraan vaan viihtyi omassa leikissään. Huomioitavaa kuitenkin oli, että nämä yksinleikkijät jossain vaiheessa hakivat aikuisen huomiota, kertomalla leikistään, esittelemällä palikkatornin korkeutta tai esiintymällä kameralle. Tästä voisi päätellä, että yksinleikkijät eivät välttämättä halunneet tai osanneet liittyä tilanteessa oleviin leikkiporukoihin, joten he hakivat huomiota aikuiselta. Yksin leikkimisestä jäi itselle tutkimuksen tekijänä sellainen tunne, että vaikka he leikkivät yksin, eivät he kuitenkaan halunneet olla yksin. Tärkeää heille oli huomion saaminen, kun he sitä aika ajoin hakivat. Yksinleikkijöitä oli havainnointihetkellä kaksi. Lasten haastatteluun osallistui lapsi, joka havainnointitilanteissa leikki yksin. Hän mainitsi haastattelussa kuitenkin lasten nimiä joiden kanssa leikki päiväkodissa. Voihan olla, että havainnointihetkellä hänen mainitsemat leikkikaverit eivät olleet paikalla, vaikka hetkiä kun hän leikki yksin, olikin useita.

5.5 Leikkimistä vaikeuttavat asiat

Tutkimuksessa halusin kuulla lasten näkökulman siitä, mikä heidän mielestään tekee leikin vaikeaksi. Kysymys oli lapsille haastava ja usean lapsen kohdalla piti tehdä apukysymyksiä tai kertoa esimerkkejä. Olen tämänkin tutkimuskysymyksen kohdalla käyttänyt apuna kuviota, jossa alakategoria sarakkeen kohdalla näkyvät ne asiat, jotka nousivat vastauksissa esiin leikkiä vaikeuttavina tekijöinä. Kuvio 3 löytyy myös opinnäytetyön liitteet-osiosta. Puolet haastatteluun osallistuneista lapsista oli sitä mieltä, että liian kova melu tekee leikin vaikeaksi. Lasten mukaan myös toiset lapset ja leikkiin kohdistuva kiire olivat tekijöitä, jotka häiritsivät leikkiä. Haastatteluun osallistunut poika mainitsi myös kiusaamisen leikkiä vaikeuttavana tekijänä.

Huomasin havainnointia tehdessä samoja asioita, kuin mitä lapset olivat haastattelun kautta kertoneet. Leikkitalanteet olivat pääasiassa levottomia ja kun useampi lapsi leikki samassa tilassa eri leikkejä, aiheutti se melua. Laskin leikkihetken aikana, että samassa nukkumatilassa parhaimmillaan leikki 10 lasta. Havainnoinnin aikana oli nähtävissä myös tilanteita, jossa toinen lapsi sotki toisen leikit, joihin aikuisena jouduin myös puuttumaan. Leikkitalanteessa olevasta melusta hyvä esimerkki oli se, etten pystynyt litteroimaan kaikkia lasten sanomisia vapaan leikin aikana, kun niistä ei yksikertaisesti saanut selvää muusta hälinästä johtuen. Myös kiirettä oli nähtävissä leikkitalanteissa. Päiväkodin arkea rytmittää tietty aikataulu ja välillä päivärytmiin voi tulla muutoksia, joka aiheuttaa kiirettä. Tällaisessa kiireessä myös leikit saattavat keskeytyä tai lapsia vaaditaan siivoamaan leikit tehokkaasti pois, jotta seuraava aktiviteetti voidaan aloittaa.

Kiireen voi teemana liittää myös haastattelun kysymykseen, jossa lapsilta kysyttiin ajatuksia leikkiin käytettävästä ajasta. Tähän kuitenkin lapset eivät antaneet yhdenmukaista vastausta, vaan vastaukset olivat laidasta laitaan. Lapsista kaksi oli sitä mieltä, että leikkiin oli vähän aikaa, kolme vastasi, että leikkiin oli varattu sopivasti aikaa ja kolme taas oli sitä mieltä, että leikkiin oli liian paljon aikaa. Haastatteluun osallistuneista lapsista

kolme mainitsi haluavan, että päiväkodissa olisi enemmän leikkiaikaa. Tästä voisi päätellä sen, että lapset kokevat, että leikkiin itsessään on sopivasti aikaa, mutta toisaalta leikkiä häiritsee kiire. Johtuisiko tämä kiire sitten leikin ulkopuolella olevasta toiminnasta, esimerkiksi siitä, mitä aikuiset tekevät vai linkittykö kiire esimerkiksi leikkien siivoamiseen ja tilanteesta toiseen siirtymiseen.

5.6 Kasvattajan toiminta leikissä ja leikin ohjaaminen

Kasvattajan toiminnan havainnointi jäi valitettavan puutteelliseksi, kun ryhmän kasvattajat eivät suostuneetkaan videokuvaamiseen, lukuun ottamatta lastentarhanopettajan ohjaamaa leikkitilannetta, jonka kuvasin. Havainnointitilanteissa lapset saivat itse valita leikin, jonka aloittivat. Lapset saivat myös vapaasti valita tilan, jossa leikin aloittivat. Ryhmässä oli seinällä leikinohjaustaulu, joten olisi ollut mielenkiintoista nähdä, miten sitä olisi voitu hyödyntää esimerkiksi leikin jakamisessa eri tiloihin. Leikinohjaustaulu liittyy leikkialue toiminnan malliin, joka on aikuisten rakentama ja sen pohjalta lapsen on helppo valita leikkejä, leikkikavereita ja samalla se helpottaa valinnan tekoa. Sen avulla pyritään myös mahdollistamaan lapsen osallisuus leikkeihin. (Roos 2015, 153.)

Vapaan leikin suhteen kasvattaja puuttui leikkiin vain silloin, kun hän huomasi ristiriitatilanteen lasten välillä. Kasvattaja ei osallistunut leikkiin leikkijänä vaan lähinnä havaintojen tekijänä. Vapaassa leikissä kasvattaja tarkkaili tilannetta joko kuvattavan alueen ulkopuolella tai sitten jäin tutkimuksen tekijänä yksin lasten kanssa, tällöin leikkirauhan ylläpitäminen jäi minun vastuulle.

Leikkikavereiden valinta oli vapaan leikin aikana lasten itsensä päätettävissä. Ryhmän kasvattajat rajasivat ainoastaan kuvaustilanteen ulkopuolelle ne lapset, jotka eivät olleet saaneet kuvauslupaa. Minkäänlaista muuta leikkiryhmien jakamista en kasvattajien osalta havainnut. Mielenkiintoista olisi nähdä millainen vaikutus kasvattajan toiminnalla olisi aikaisemmin mainittuihin yksinleikkijöihin, sillä he kuitenkin

kaipasivat huomiota. Pystyisivätkö he esimerkiksi aikuisen tuella liittymään toisten lasten leikkiporukoihin?

Ohjatussa leikkitilanteessa leikin ohjaus oli täysin erilaista. Lapset leikkivät yhdessä lastentarhanopettajan kanssa lääkäroleikkiä tilanteessa, jossa oli paikalla vain kolme lasta sekä kasvattaja. Lastentarhanopettajan oli koko ajan mukana leikkitilanteessa ja ohjasi myös leikin kulkua. Leikkirauhasta ei tarvinnut muistuttaa, sillä kyseessä oli pienryhmä, joten leikkihetki oli jo itsessään rauhallinen. Lastentarhanopettaja pyrki huomioimaan kaikki lapset leikkitilanteen aikana ja myös kannusti heitä jatkamaan leikkiä.

Leikkien siivoamisen suhteen kasvattajilla oli hyvin kannustava asenne. Jos tilanne oli rauhaton, kasvattajat pyrkivät rauhoittamaan sen, jotta ryhmä pääsisi siirtymään seuraavaan toimintoon aikataulujen mukaisesti. Kasvattajat itsekkin osallistuivat leikkien siivoamiseen, jotta se sujuisi nopeasti. Ryhmän kasvattajilla oli käytössään kaulanauhat, joissa oli liikennevalot ja vihreää ”valoa” näyttämällä he pystyivät palkitsemaan sekä kannustamaan lapsia leikkien siivoamisessa.

5.7 Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus leikkitilanteissa

Vapaan leikin aikana kasvattajat olivat vähän läsnä tilanteessa ja tämäkin läsnäolo näyttäytyi havainnoitsijan silmiin passiivisena. Lapsilla oli täysin vapaata leikkiä ja aikuisen rooli oli enemmänkin sivustaseuraaja, joka yritti pitää leikkirauhaa yllä. Vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä oli suurimmaksi osaksi sääntöjen muistuttamista ja tilanteiden rauhoittamista. Lapsia myös muistutettiin pysymään leikeissä, jotka he olivat aloittaneet. Kasvattaja saattoi jäädä lasten kanssa leikkitilanteessa yksin, joten kun leikkipaikkoja oli monia, myös leikkirauhan ylläpitäminen oli välillä ongelmallista. Tällaisissa tilanteissa kasvattajalla ei oikeastaan edes ollut mahdollisuutta osallistua leikkiin. Kun kasvattajia oli useampi paikalla, he eivät sopineet keskenään rooleja leikkihetkiin liittyen vaan, osallistuminen heidän osaltaan oli spontaania. Huomasin kasvattajien keskustelevan

keskenään esimerkiksi leikkihetken jälkeisen aamupiirin sisällöstä, mutta sehän tietysti kuuluukin työhön.

Ohjattu leikkihetki oli taas täysin päinvastainen vapaaseen leikkiin verrattuna. Lastentarhanopettaja lähti itse leikki-tilanteeseen mukaan ja oikeastaan koko leikkihetki oli lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta sekä vuoropuhelua leikin kulusta. Tilanteessa huomasi hyvin, kuinka aikuisen kysymykset ja huomiot rikastuttivat leikkiä ja saivat leikin jatkumaan pidempään. Aikuinen oli siis läsnä aktiivisena leikkijänä. Tästä hieno esimerkki oli se, että lastentarhanopettaja itsekin meni ”potilaan” rooliin ja lapset saivat leikkiä lääkäreitä ja tutkia mikä lastentarhanopettajaa vaivaa. Sensitiivinen aikuinen laajentaa lasten leikkiä vuorovaikutuksellisesti. Voidaan puhua improvisoinnista, kun aikuinen vastaanottaa ja tekee aloitteita aktiivisesti. Tämä vaatii aikuiselta sitä, että keskitytään siihen käsillä olevaan hetkeen, sen sijaan, että suunnataan tapahtumien kulkua kohti ennalta suunniteltuja tavoitteita. (Lobman 2006, 456–457.)

Lasten haastatteluista sain vahvistusta havainnoinnin kautta saatuun näkemykseen aikuisen osallistumisesta leikkiin. Lasten vastaukset kuitenkin kysymyksen kohdalla vaihtelivat. Eniten vastauksia (kolme kpl) sai se, että aikuinen seuraa leikkiä sivusta. Tällainen kuva välittyi myös havainnointihetkien kautta. Lapsista kaksi sanoi, että aikuinen on mukana leikeissä ja yksi lapsista oli sitä mieltä, että aikuinen on välillä mukana leikeissä. Mielenkiintoisia olivat kaksi vastausta siitä, että aikuinen on mukana leikissä, kun leikkinä on hippa. Olisiko tässä sitten kyseessä liikuntahetki, jossa aikuiset ovat ohjaajina mukana.

H: Onko aikuinen mukana teidän leikeissä?

L: No eei, se voi joskus olla

H: Onko aikuinen enemmän sivustaseuraaja?

L: Joo

H: Eli ei ole yleensä mukana itse leikissä?

L: Ei

(poika 5v.)

Päiväkodin sekä kasvattajien oman toiminnan kehittämisen kannalta oli hyvin tärkeää kuulla lasten mielipiteet aikuisen osallistumisesta leikkiin. Yhtä lasta lukuun ottamatta, lapset olivat sitä, mieltä että aikuisen mukanaolo leikissä tuntui hyvältä ja kivalta. Myös suurin osa eli lapsista kuusi halusi, että aikuinen olisi enemmän mukana heidän leikeissään. Kysyin vielä lopuksi, olivatko lapset itse pyytäneet aikuista heidän leikkeihinsä. Suurin osa eli kuusi lasta oli pyytänyt aikuista mukaan leikkiin ja aikuinen oli lähtenyt tai joskus lähtenyt mukaan pyydettyäessä. Oli hienoa kuulla, että suurimmalla osalla haastatteluun osallistuneista oli jäänyt positiivinen kuva siitä, että heidän aloitteisiinsa leikin suhteen oli vastattu.

6 TUTKIMUSTULOSTEN ANALYSOINTI

Tässä luvussa analysoin tutkimustuloksia syvemmin teoratiedon sekä aiheesta tehtyjen aiempien tutkimusten pohjalta. Jokaisen kappaleen alussa kerron lyhyesti keskeiset tulokset ja sen jälkeen tuon esiin teoratietoa, joka tukee tutkimustuloksia.

6.1 Lasten valitsevat leikit päiväkodissa

Tutkimuksen myötä tuli esiin, että ryhmän lapset leikkivät prinsessa- ja supermiesleikkejä, kotileikkejä sekä ritarileikkiä. Näiden lisäksi lasten toiminnassa esiintyivät autoleikit ja rakenteluleikit sekä leikkiminen nukeilla. Näistä roolileikeiksi luokittelisin prinsessa- ja supermiesleikit sekä kotileikin. Nämä roolileikit ovat tyypillisiä 3–5-vuotiaille lapsille eli juuri kohderyhmälleni, sillä leikki-iässä olevat lapset alkavat rakentaa yhteistä leikkiä toisten leikkijöiden kanssa ja roolit ohjaavat tätä lasten keskinäistä leikkiä (Helenius & Korhonen 2012, 75–76). Lasten keskuudessa oli nähtävissä myös pienvälineleikkejä esimerkiksi ritarihahmoilla. Tällaiset pienvälineleikit ovat tyypillisimpiä esikouluiän loppuvaiheessa (Helenius & Mäntynen 2001, 147). Tietysti kohderyhmän lapset olivat esikouluikäisiä nuorempia, mutta toisaalta viisivuotiailla esikouluikä on jo lähellä.

Kuten Helenius ja Lummelahdi (2013, 98–99) mainitsevat viisivuotiaat osaavat jo itsenäisemmin keskustella ja sopia leikin kulusta, eivätkä he ole niin riippuvaisia aikuisen välittömästä läsnäolosta. Kohderyhmäni lapsiin kuului myös 5-vuotiaita, mutta havainnoitsijana huomasin, että leikit eivät olisi sujuneet ilman aikuisen ohjausta. Tässä voi pohtia myös sitä, kuinka paljon esimerkiksi ympäristö vaikuttaa siihen, miten hyvin lapset pystyvät leikkimään itsenäisesti. Ryhmän 5-vuotiailla lapsilla varmasti oli taitoja itsenäisempäänkin leikkimiseen, mutta esimerkiksi melu tai liian monta leikkijää samassa paikassa saattoi häiritä leikkiin keskittymistä. Toki lasten itsenäisempi leikkiminen vaatii myös aikuisen kannustusta ja tukea sekä sitä, että aikuinen on tarvittaessa saatavilla.

Olen maininnut useampaan otteeseen, että tutkimukseeni osallistuneet lapset leikkivät vapaata leikkiä. Tärkeää on, että aikuinen antaa lapselle tilaa leikin suunnitteluun, eikä ohjaa leikkiä tiettyyn suuntaan. Vapaata leikkiä on kutsuttu myös luovaksi leikiksi, kun leikin sisältöä, leikkimisen tapaa tai leikkijöiden suhteita ei ole ennalta määritelty. (Salmenoksa 2014, 31–32.) Tutkimukseni pohjalta myös lapsen vapaa leikki vaatii aikuisen läsnäoloa, vaikka aikuinen ei puuttuisikaan leikin kulkuun tai sisältöön. Tärkeää on sallia lapsille vapaata leikkiä, mutta tarvittaessa myös ohjata leikin suuntaa tai vertaissuhteita, jos leikki ei näytä pysyvän sovitussa rajoissa.

Tytöt leikkivät autoilla ja pojat pukeutuivat prinsessamekkoihin, joten lapset leikkivät monipuolisesti erilaisia leikkejä, sukupuolesta riippumatta. Heleniuksen (1982) tutkimuksen mukaan kuitenkin tytöt leikkivät enemmän hoivaleikkejä, kauppaa sekä kotia. Pojilla roolileikit ovat enemmän seikkailullisia, kun he sellaiseen ryhtyvät. Pojat myös leikkivät isommissa ryhmissä. Kun tytöt ja pojat leikkivät keskenään saattaa leikkiin sekoittua hoiva – ja seikkailuleikkejä, sen mukaan kuka hallitsee leikin kulkua. (Helenius 1982.) Niin kuin omassa tutkimuksessani sain selville, poikien keskuudessa oli nähtävillä isompi, jopa viiden lapsen kokoinen leikkiryhmä, kun taas tytöt leikkivät enemmän pareittain. Heleniuksen (1982) mukaan pojat leikkivät enemmän ryhmissä, sillä hyvän ja pahan roolit omaavissa seikkailuleikeissä jokainen leikkijä luo suhteen omaan itseensä ja kyvykkyyteensä. Tyttöjen hoivaleikeissä taas luodaan persoonallinen suhde hoivattaviin, joten leikkijöitäkin voi olla vähemmän. (Helenius & LummeLahti 2013, 32–33; kts. Helenius 1982). Omassakin tutkimuksessa pojat leikkivät supermiesleikkejä ja heidän leikkien osalta esiintyi myös vauhdikkuutta. Tyttöillä esiintyi hoivaleikkejä joko kotileikin tai oman unilelun hoivaamisen muodossa.

6.2 Lasten leikkipaikat

Lapset käyttivät leikkimiseen ryhmän nukkumatilaa, kotileikkihuonetta sekä ruokailutilaa. Tiloja leikkimiseen siis oli, mutta havainnoitsijan

näkökulmasta ongelmana oli leikkitilojen rajaaminen, sillä samassa huoneessa olevat leikit häiritsivät toisiaan. Rajoihin liittyen Helenius ja Mäntynen (2001, 140) kertovat kuinka tärkeää leikissä on konkreettisten rajojen, kuten huonekalujen käyttö leikkialueen rajaamisessa. Tutkimuksen myötä huomasi, kuinka hyödyllistä konkreettisten rajojen tekeminen olisi esimerkiksi juuri 3–5-vuotiaiden lasten vapaan leikin aikana.

Konkreettisten rajojen myötä leikit eivät välttämättä ajautuisi ryhmän eri tiloihin vaan pysyisivät yhdessä paikassa. Rajaamisessa on kuitenkin muistettava, ettei tukahduteta liian tiukoilla rajoilla lasten leikkiä, vaan annetaan leikkiin reilusti tilaa. Suuret ryhmäkoot ja tilojen pienuus voivat olla joissakin päiväkodeissa kuitenkin ongelma. Tutkimukseen osallistuneessa päiväkotiryhmässäkin oli 19 lasta ja kun käytettävissä olevia tiloja on kolme, voi leikkien rajaaminen olla haasteellista.

Yksi haastatteluun osallistunut poika antoi mielenkiintoisen huomion siitä, että ulkona on kaikista parasta leikkiä, sillä siellä on vapaata tilaa. Tämä on varmasti totta, sillä ulkona tilaa on enemmän, eikä leikkitilaa rajaa mikään muu kuin päiväkodin pihan laidoilla olevat aidat. Sisätiloissa ison lapsiryhmän leikkitilaa on kuitenkin rajattava tai toinen vaihtoehto olisi pienemmissä ryhmissä leikkiminen.

6.3 Leikeissä käytetyt lelut ja materiaalit

Lapset ymmärtävät esineiden merkitykset leikki-ikäisinä, joten on tärkeää, että leikkiä varten on tarjolla oikeiden esineiden näköisiä leikkivälineitä, kuten leikkiastioita. Myös esimerkiksi kankaat, narut ja luonnonmateriaalit sekä lupa käyttää leikkiympäristössä olevia tuoleja, pöytiä ja peittoja lisäävät leikin luovuutta sekä auttavat kuvittelutaitojen kehittämisessä. (Helenius & Mäntynen 2001, 146, 148.)

Helenius ja Mäntynen (2001, 156) ovat listanneet teoksessaan millaisia leikkivälineitä lapsilla voisi käytössään kotileikin, roolileikin, rakenteluleikkien sekä pienvälineleikkien suhteen. Kotileikissä tärkeää olisi perusvälineiden lisäksi mahdollisuus harjoitella arkielämän toimintoja

kuten nukkejen riisumista, pukemista, syöttämistä ja nukuttamista. Kotileikin yhteydessä voisi olla välineitä myös erilaisiin kodin töihin kuten keittämiseen, syömiseen, kaupassa käyntiin ja siivoamiseen. (Helenius & Mäntynen 2001, 156.) Tutkimukseen osallistuneesta päiväkodista löytyi ainakin perusvälineistö kotileikin osalta sekä myös välineitä, joilla leikkiä arkielämän toimintoja ja kodinhoitoa. Kotileikkihuoneesta löytyi ainakin nuken sänky sekä rattaat ja nuken vaatteita. Myös erilaisia muovisia leikkivihanneksia ja -hedelmiä, ruuanlaittoon tarvittavia astioita sekä muita arkielämän tavaroita kuten leikkipuhelimia löytyi huoneesta.

Rakenteluleikkejä varten olisi hyvä jos ryhmässä olisi erilaisia majan rakennustarvikkeita, kuten peittoja, tyynyjä ja huonekaluja. Myös legot, puupalikat ja monikäyttöiset muut materiaalit ovat olennaisessa osassa rakenteluleikeissä. Pienvälineleikkeihin lapset voivat käyttää pieniä nukkeja, eläinhahmoja, rakennuksia ja nukkekodin huonekaluja. (Helenius & Mäntynen 2001, 156.) Mielenkiintoista oli, että vaikka ryhmässä oli nukkekoti ja eläinhahmoja pienvälineleikkejä varten, lapset leikkivät pienvälineleikkiä ainoastaan ritarihahmojen parissa. Toisaalta käsitin, että ritarihahmot olivat lainassa toisesta päiväkotiryhmästä, joten ehkä uutuuden viehätysten takia lapset halusivat leikkiä juuri niillä.

Kuten Helenius ja Mäntynen (2001, 140) toteavat hyvät välineistöt ruokkivat lasten mielikuvitusta ja monipuolistavat leikin juonta. Roolileikeissä tärkeää ovat niin roolivaatteet kuin toimintavälineet. Erityisesti neljävuotiaille tyypillisiä ovat tietyt rekvisiitat roolinsa tueksi. (Helenius & Lummelehti 2013, 93.) Kyseisen ryhmän roolivaatteet olivat aikalailta tyttömäisiä, eniten oli prinsessamekkoja, huiveja ja käsilaukkuja. Pojille suunnatumpia asuja olivat supermiesasut. Toki niin kuin aikaisemmin totesin, myös pojat pukeutuivat prinsessamekkoihin, joten lapset käyttivät roolivaatteita monipuolisesti. Ohjatun leikkihetken aikana huomasin, että ryhmän käytössä oli myös lääkäroleikkiin kuuluvat roolivaatteet ja välineet. Niiden käyttöä kuitenkin rajattiin pienryhmäleikkiin, kun tilanne oli rauhallisempi. Roolileikkien suhteen tärkeää varmasti olisi myös se, että roolivaatteita päivitetään tai vaihdetaan esimerkiksi ryhmien

välillä. Lapsille uudet roolivaatteet voivat synnyttää leikin suhteen uusia ideoita. Myös erilaisten leikkiteemojen käyttö voisi tuoda lapsille uusia elämyksiä leikin suhteen. Yhteenvedona voidaan sanoa, että tutkimukseni mukaan edellytykset niin rooli-, rakentelu- kuin pienvälineleikkeihin olivat päiväkotiryhmässä hyvät.

Tutkimuksen tekijän näkökulmasta leikkivälineitä oli tarjolla lapsille hyvin paljon. Lelut ja materiaalit olivat hyvin lasten saatavilla, matalilla tasoilla ja hyllyillä. Lelujen paljous kuitenkin saattoi olla lisäämässä leikkien kaaosmaisuuutta, kun yhdessä tilassa yhdistyi moni eri leikki. Lapset eivät siivonneet edellistä leikkiä, kun vaihtoivat leikkiajan aikana leikistä toiseen. Tällöin leluja jäi lattialle, toisten leikkien tielle. Kun leluja oli paljon lasten saatavilla, voi olla, että se jo itsessään aiheutti leikistä toiseen siirtymistä. Lapset eivät välttämättä pystyneet keskittymään yhteen leikkiin pidempikestoisesti, kun niin suuri määrä muita leluja oli ympärillä. Toisaalta oli todella hyvä, että leluja oli suuri määrä tarjolla, näin myös leikille oli paremmat edellytykset.

Heleniuksen ja Mäntysen mukaan (2001, 149) pelkkä aikuisen kehoitus viedä tavarat paikoilleen kesken leikin, voi katkaista uuden leikin heti alkuunsa, eikä leikki kehity pitkäjänteisemmäksi. Aikuisen olisi kuitenkin hyvä pitää huoli siitä, että leikkitila on järjestynyt ja selkeä. Lattialla lojuvat esineet voivat häiritä myös leikkiä. Ryhmän kasvattajat joutuvat keskustelemaan leikkivälineiden sijoittamisesta tiloihin, välineiden määrästä sekä niiden laadusta. Kun leikkivälineitä on paljon ja ne ovat vapaasti lasten otettavissa, on seurauksena myös epäjärjestys leikkihetkinä. (Helenius & Mäntynen 2001, 149.)

Päiväkodissa oli hyvin tarjolla valmiita leluja, mutta keskeneräistä leikkimateriaalia eli esimerkiksi pahvilaatikoita tai kankaita lapsille oli tarjolla vähän. Ymmärrettävästi pahvilaatikot eivät päiväkodin välineistöön kuulu, mutta olisi ollut mielenkiintoista tietää kuinka paljon tällaisia hyödynnetään leikeissä. Erilaisten materiaalien käyttöönotto kuitenkin vaatisi enemmän aikuisen läsnäoloa ja ohjausta.

6.4 Vertaissuhteet lasten leikeissä

Leikkikavereiden suhteen lapset kertoivat, yhtä lukuun ottamatta leikkivänsä niin tyttöjen kuin poikienkin kanssa. Lapset leikkivät pareittain, mutta jopa viiden lapsen muodostamia leikkiryhmiä oli havaittavissa. Kuten tutkimuksen tuloksissa kerroin, huomasin ryhmässä olevan myös lapsia, jotka leikkivät yksin. Lapset eivät vaikuttaneet siltä, että olisivat halunneet leikkiä toisten lasten kanssa, mutta toisaalta he hakivat aikuiselta huomioita toimintaansa. Rouvisen (2007, 103) mukaan lasten arkuus, vetäytyminen ja näennäinen tyytyväisyys yksinoloon koetaan lastentarhanopettajien mukaan haasteellisena ja erikseen huomioitavana asiana. Tällaisten lasten näennäinen tyytyväisyys omissa oloissa olemiseen tekee heidän huomioimisesta haastavaa, koska nämä lapset eivät ilmaise tarpeitaan selkeästi. Tärkeä huomio kuitenkin on se, että vaikka lapsi leikkisikin yksin, hän tarvitsee aikuisen läsnäoloa. Aikuisen lähellä olo voi synnyttää lapselle hyvän kokemuksen yksin leikkimisestä. (Rouvinen 2007, 103.)

6.5 Leikkimistä vaikeuttavat asiat

Lasten haastatteluiden pohjalta nousi esiin kolme asiaa, jotka vaikeuttivat leikkiä: melu, kiire ja toiset lapset. Samoihin johtopäätöksiin pääsin itse myös havainnoinnin pohjalta. Kaikki nämä yhdessä vaikuttivat leikkiin niin, että leikki keskeytyi tai siihen oli vaikeaa keskittyä. Tutkimukseen osallistuneen päiväkotiryhmän leikki näyttäytyi lyhytkestoisena.

Rouvinen (2007) sai tutkimuksessaan lastentarhanopettajien haastatteluiden kautta selville, että lasten levottomuus, rauhattomuus ja keskittymiskyvyttömyys ovat kasvaneet lasten keskuudessa. Lapset eivät jaksakaan keskittyä pitkäkestoisesti yhteen toimintaan vaan tarkkaavaisuus on lyhytaikaista ja lapsi vaihtaa toimintaa kiinnostuksen loputtua. Lasten levottomuutta on selitetty nykypäivän kiireisellä elämänrytmillä, joka on siirtynyt lapsille. Erityisen tärkeää olisi, että päiväkotiympäristö saataisiin

rauhoitettua kiireeltä, melulta ja ylimääräisiltä tapahtumilta. (Rouvinen 2007, 101.)

Sandberg ja Pramling Samuelsson (2003) tekivät tutkimuksen, jossa he haastattelivat 20 ruotsalaista lastentarhanopettajaa ja selvittivät lastentarhanopettajien kokemuksistaan leikistä silloin kuin he itse olivat lapsia verrattuna nykypäivään. Tutkimuksessa tuli ilmi, että leikin olosuhteet, kuten isot ryhmäkoot ja henkilöstön vähäisyys sekä liiallinen määrä leluja ovat syitä nykypäivän leikin lyhytkestoisuudelle. (Sandberg & Pramling Samuelsson 2003.)

Sandbergin ja Pramling Samuelssonin (2003) tutkimuksessa tulee ilmi, että leikki ei ole päiväkodeissa enää niin pitkäkestoista, kun leikki saatetaan keskeyttää usein ja toiminta on etukäteen pitkälti suunniteltua. Tutkimukseen osallistuneet lastentarhanopettajat kertoivat, että heidän lapsuudessaan samaa leikkiteemaa jatkettiin usean päivän ajan ja leikkien lopetukselle oli jätetty aikaa. Suuret lapsiryhmät ja rutiinit aiheuttavat keskeytyksiä leikkiin. Päiväjärjestyksen suunnittelulla onkin merkitystä pitkäkestoisen leikin mahdollistumiselle. (Sandberg & Pramling Samuelsson 2003.) Huomasin, että tutkimuksessani leikkiaikaan vahvasti vaikuttivat päivän aikataulut, joiden takia leikkihetket katkesivat tai jäivät lyhyiksi. Aikatauluihin saattoi tulla äkillisiä muutoksia ja leikkejä alettiin siivota yllättäen. Ehkä järkevää olisi esimerkiksi ilmoittaa lapsille, että leikkiaika loppuu kohta, jotta leikit eivät jää kokonaan kesken ja lapsilla olisi aikaa rauhassa lopettaa leikkihetki. Leikit siivottiin kokonaan pois leikkiajan päätyttyä, joten pitkäkestoisempaan, myöhemmin jatkettavaan leikkiin ei ollut mahdollisuutta. Tosin tilat olivat myös muussa käytössä kuin vain leikkihetkiä varten.

6.6 Kasvattajan toiminta leikki-tilanteessa

Tutkimustuloksissa kerroin omissa kappaleissa kasvattajan toiminnasta leikissä sekä aikuisen ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta. Sain kuitenkin niin vähäisesti tutkimustietoa näiden kahden

tutkimuskysymyksen osalta, joten olen yhdistänyt nämä molemmat kysymykset saman kappaleen alle. Kappale käsittelee kasvattajan toimintaa leikkiatilanteissa.

Tutkimuksesta selvisi, että lapset saivat valita minkä leikin aloittavat, missä tilassa ja kenen kanssa. Kasvattajat eivät osallistuneet näihin leikkihetkiin leikkijoinä, vaan heidän toimintansa oli ristiriitaisiin puuttumista ja leikkirauhan ylläpitoa. Näin ollen myös lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus keskittyi leikki tilanteiden rauhoittamiseen, jos tilanne sitä vaati. Ainoa poikkeus tähän oli lastentarhanopettajan ohjaama leikkihetki, jossa toiminta oli täysin päinvastaista ja esimerkillistä.

Kasvattajan toiminnalla on olennainen vaikutus leikkiin. Kuten Kalliala (2008, 49–50) teoksessaan kertoo, kasvattajalla on ikään kuin kolme päällekkäistä roolia leikki tilanteissa. Hän luo edellytyksiä, havainnoi ja osallistuu tilanteeseen. Aikuisen luomiin leikin edellytyksiin kuuluvat leikkirauha, aika, tila, materiaalit, kokemukset, mallit ja aito läsnäolo sekä vuorovaikutus (Mikkola & Nivalainen 2009, 55). Kun vertaa miten nämä asetetut edellytykset toteutuivat päiväkodin lapsiryhmässä, täytyy myöntää, että jotkut edellytyksistä voisi olla ryhmässä paremminkin. Leikkiin oli varattu aamuisin aamupalan ja aamupiirin välinen aika eli noin tunti. Leikkirauhasta pyrittiin huolehtimaan valitettavasti liian vähäisten resurssien puitteissa, sillä yhdellä aikuisella oli liian monta lasta vastuullaan. Yhdellä havainnointikerralla tilanteessa oli yksi aikuinen ja hän katsoi 10 lapsen perään. Tilannetta vaikeutti vielä se, että nämä lapset leikkivät kolmessa eri tilassa. Tästä päästään siihen, että aikuisen aito läsnäolo ja vuorovaikutus kaventuivat vain leikkirauhan ylläpitäjän rooliin. Myös mallinantajan rooli näyttäytyi vapaassa leikki tilanteessa lapsien ristiriitaisuuksien selvittelyn mallintamisena.

Tekemäni havainnoinnin kautta kasvattaja toimi vapaissa leikki hetkissä ikään kuin havainnoitsijan ja edellytysten luoja rooleissa. Tämä havainnoitsijana toimiminen ei kuitenkaan ole päiväkotien arjessa mikään poikkeus, kuten Kalliala (2008, 52) toteaa. Leikin havainnointi voi näkyä

tilanteen hallintana ja lasten silmälläpitämisenä. Yleisimmin aikuinen muistuttaa, kieltää, kyselee, kehottaa, vastaa kysymyksiin sekä toimii ristiriitatilanteissa. Aikuinen on myös turvallisuuden ylläpitäjä ja sääntöjen noudattamisesta huolehtija. Kuitenkin leikkitalanteessa oleminen voi auttaa aikuista ymmärtämään paremmin lapsen mielenkiinnon kohteita sekä tarjoamaan lapselle uusia leikkikokemuksia. (Kalliala 2008, 52.)

Päiväkodin arki on kiireistä ja välillä kasvattajat hyödyntävät leikkihetkiä toimintojen suunnitteluun. Helenius ja Mäntynen (2001, 144–145) kertovat, että päiväkodin aikuiset voivat kokea leikkiajan aikuisten hengähdystauoksi, jolloin aikuiset voivat jutella keskenään. Kuitenkin luopuminen toisten aikuisten seurasta lasten hyväksi on tärkeä askel päiväkodin leikkikulttuurin edistämistä. (Helenius & Mäntynen 2001, 144–145.)

Kalliala (2008, 54–55) toteaa, että päiväkodin aikuiset eivät juuri leiki lasten kanssa, vaan tarjoavat edellytyksiä leikille. Vastahakoisuutta esiintyy silloinkin, kun lapset pyytävät heitä mukaan leikkiin. Se miksi aikuiset eivät lähde mukaan leikkiin, voi johtua mukavuudenhalusta, periaatteesta tai he pitävät leikkimistä itselleen vaikeana. (Kalliala 2008, 54–55.) Hienoa oli kuitenkin kuulla, että haastatteluuni osallistuneista lapsista kaikki olivat yhtä lukuun ottamatta joskus pyytäneet aikuista mukaan leikkeihinsä ja aikuiset olivat aina tai edes joskus lähteneet mukaan. Toisaalta taas tutkimuksen myötä ymmärrän myös sen, että kun työntekijäresurssit ovat välillä vähäiset, eivät kasvattajat voi edes osallistua leikkiin, koska muiden lasten toimintaa on havainnoitava samalla.

Haluan kuitenkin painottaa, että ohjatun leikkihetken kohdalla tilanne oli täysin toisenlainen. Suurin ero oli siinä, miten aikuinen oli läsnä tilanteessa. Ohjatussa leikkihetkessä aikuinen täytti myös osallistujan roolin. Kuten tutkimuksen tuloksissa kerroin ohjatussa leikkihetkessä kasvattaja rikastutti leikkiään toiminnallaan, kävi vuoropuhelua leikin kulusta ja näin ollen myös teki leikistä lapselle tyydyttävämpää sekä

pitkäkestoisempaa. Yhteenvetona ohjatusta leikkihetkestä voisi sanoa, että tässä kasvattaja tarjosi lapsille kaikki leikin edellytyksistä esimerkillisesti. Leikkihetki oli lastentarhanopettajan suunnittelema, mutta hän tuki toiminnallaan sitä, että lapset pystyivät itse kehittämään ja jatkamaan leikkiä.

Tällainen leikin välitön ohjaus voi olla haasteellista aikuiselle. Välitön ohjaus on keskustelua leikin sisällöstä, mielikuvituksen rikastuttamista, lasten toimintojen selittämistä, mukana leikkimistä ja mallina olemista. Kuitenkin on muistettava, etteivät aikuiset liialti puutu lasten leikkeihin ohjaamalla liikaa lasten rooleja leikin sisällä tai puuttamalla liian nopeasti väärin leikkimiseen. Tällaisella toiminnalla aikuinen saattaa tahtomattaan estää lapsen omatoimisuutta sekä omien leikkiaikomusten kehittymistä. (Kalliala 2008 53–54.) Välitön ohjaus kuitenkin vaatii aikuiselta aikaa sekä leikkihetkeltä rauhallisuutta. Pienryhmien leikkituokiot ovat täydellisiä oikeanlaisen läsnäolon ja ohjaamisen toteutumiseksi.

7 LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI

Luvussa kerron ensin tutkimukseni luotettavuudesta luotettavuuskriteerien kautta. Tämän jälkeen pohdin luotettavuutta havainnoinnin ja haastatteluiden toteutumisen kautta. Pohdin luvussa myös oman toiminnan vaikutusta luotettavuuteen sekä olisinko voinut tehdä tutkimuksessa jotakin toisin.

7.1 Luotettavuuskriteerit

Tehtäessä kvalitatiivista tutkimusta on tärkeää arvioida, kuinka luotettavaa tietoa tutkimuksen myötä on saatu. Laadullisen tutkimuksen luotettavuustarkastelua voidaan toteuttaa luotettavuuskriteereiden kautta, joita ovat vahvistettavuus, arvioitavuus, tulkinnan ristiriidattomuus, luotettavuus tutkitun kannalta sekä saturaatio eli kylläntyminen. Käytin tutkimuksessani teemahaastattelua yhtenä aineistonhankintatapana. Teemahaastatteluiden kohdalla aineistoa voidaan vahvistaa sillä, että haastateltava lukee haastatteluista saadun tekstin ja hän vahvistaa tämän jälkeen haastattelijan tulkinnan sekä tutkimuksen tuloksen. Omassa tutkimuksessani tällaista vahvistamista oli haastavaa toteuttaa sillä haastattelin niin nuoria lapsia, mutta voin vahvistaa aineistoani aineistotriangulaation kautta. (Kananen 2014, 151–152.)

Aineistotriangulaatiossa olennaista on tiedon kerääminen eri lähteistä ja saadun tiedon vertaaminen omaan tulkintaan. Eri lähteistä kerätyillä tiedoilla voi saada vahvistusta esitetyille väitteille. Mitä enemmän tutkimuksessa on käytetty tieteellisiä lähteitä perusteluina saaduille tuloksille, sitä pätevämpi tulkinta tulee olemaan. (Kananen 2014, 152.) Olen pyrkinyt tulosten analysointivaiheessa saamaan mahdollisimman hyvin teoriaa omien tutkimustulosteni pohjalle. Myös havainnoinnin ja haastatteluiden kautta saatujen tulosten yhteneväisyys vahvistaa aineiston luotettavuutta.

Toinen tärkeä luotettavuutta lisäävä tekijä on arvioitavuus, jolla tarkoitetaan riittävän dokumentaation tekemistä. Dokumentaation avulla

saadaan tehdyille työlle uskottavuutta. Tärkeää olisi perustella kaikki tutkimuksen eri vaiheissa tehdyt ratkaisut. (Kananen 2014, 153.) Olen perustellut tutkimukseni eri vaiheissa esimerkiksi valintojani kohderyhmän, aineiston analysoinnin ja tiedonhankintamenetelmien suhteen.

Samasta aineistosta voidaan tehdä erilaisia tulkintoja riippuen tulkintojen tekijästä sekä tarkastelukulmasta. Myös aineiston litterointivaiheessa voi tulla erilaisia tulkintoja ihmisestä riippuen. Tulkinnan oikeellisuutta voidaan lisätä sillä, että joku toinen lukee myös tutkimuksen ja on samaa mieltä tutkimuksen johtopäätöksistä. (Kananen 2014, 153.) Tein opinnäytetyön yksin, mutta kävin nauhoitukset sekä videoidut tilanteet useampaan kertaan läpi sekä palasin litteroituun aineistoon, joten aineistosta tehdyt yhteenvedot olivat ainakin tämän opinnäytetyön tekijän näkökulmasta tarkasti pohdittuja.

Saturaatiossa eli kylläntymisessä kyse on siitä, että eri lähteiden tarjoamat tutkimustulokset alkavat toistua (Kananen 2014, 154). Omassa tutkimuksessa ensinnäkin käytetyissä lähteissä oli mainittu samoja asioita, mitä olin myös tutkimukseni kautta saanut esille. Tämä osoittaa saturaatiota käytetyn teorian tiedon osalta. Huomasin myös lasten haastatteluiden kohdalla, että lapset antoivat samoja vastauksia kysymyksiin ja selkeä mielipide oli löydettävissä haastattelun vastauksista. Tämä osoittaa saturaatiota haastattelun osalta.

Luotettavuutta pohdittaessa tulee pohtia ovatko saadut tulokset oikeita sekä onko tutkimus muutenkin perusteellisesti tehty eli millainen on tutkimuksen validiteetti (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Suunnittelin tutkimuksen toteuttamisen tarkkaan ja pyrin tiedonhankintakerroilla saamaan mahdollisimman paljon tietoa niin lasten kuin aikuistenkin toiminnasta. Pyrin siihen, että olin tutkimustuloksia analysoidessani mahdollisimman neutraali, enkä antanut omien mielipiteideni vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. Kävin tutkimuksen aineistot useaan kertaan läpi, jotta saamani tieto olisi mahdollisimman oikeaa. Tekemäni tutkimus ei ollut laaja ja koska siinä kohderyhmänä oli vain yksi

päiväkotiryhmä, tulee tutkimuksen yleistettävyyttä pohtia tarkkaan. Lasten haastatteluiden kohdalla samat vastaukset esiintyivät useampaan kertaan, joten niiden pohjalta on mahdollista tehdä päiväkotiryhmää koskevia yleistyksiä. Kasvattajien toiminnassa oli kuitenkin nähtävissä kahta erilaista käytöstä, joten heidän kohdallaan ei voida tehdä suoria yleistyksiä, sillä ei tiedetä, johtuiko käytös kuvaustilanteesta vai käyttäytyvätkö he noin myös normaalisti, ilman kameran ja minun paikallaoloa.

7.2 Havainnoinnin luotettavuus

Havainnointikertoja oli vähemmän kuin alustavasti olin suunnitellut ja havainnointikerrat saattoivat yllättäen lyhentyä. Tutkimusta tehdessä oli paljon asioita, missä piti tutkimuksen tekijänä joustaa ja suunnitelmat saattoivat vaihtua nopeasti lyhyessä ajassa. Lastentarhanopettajan kanssa sovin viidestä tutkimuskerrasta, joista neljä olisi havainnointikertoja. Todellisuudessa havainnointikertoja oli kolme. Ryhmän kasvattajat eivät halunneet tulla lasten vapaan leikin aikana kuvattaviksi, joka teki havainnoinnin haastavammaksi ja saattoi vaikuttaa myös tutkimuksen tuloksiin. Lastentarhanopettaja piti kuitenkin ohjatun leikkihetken, jonka sain kuvata. Siinä kasvattajan käytös oli erilaista verrattuna vapaan leikin aikana tehtyihin havaintoihin. Pohdittavaksi jää kuinka paljon kamera vaikutti kasvattajien käytökseen. Lapset huomasivat kameran ja ensin heidän huomionsa kiinnittyi siihen, mutta nopeasti he myös unohtivat kameran ja siirtyivät omien leikkien pariin. Ensimmäisen havainnointikerran jälkeen päätinkin tehdä videokuvaamisen lisäksi myös kirjallisia havaintoja. Näin aineistoa kertyi enemmän ja paransin tulosten luotettavuutta. Huomasin myös, että kirjallisten havaintojen tekemisellä oli vähemmän vaikutusta kasvattajien toimintaan.

7.3 Haastatteluiden luotettavuus

Lasten haastatteluun osallistui suunniteltua enemmän lapsia, joten koen sillä olevan painoarvoa tutkimukseni kannalta, sillä lapsen äänen halusin

tutkimuksessa kuuluviin. Pohdittavaksi jää, millä tavalla tyttöjen ja poikien osallistumismäärä haastatteluun vaikutti haastattelun tuloksiin. Poikia osallistui haastatteluun viisi ja tyttöjä kolme. Jos tyttöjä olisi ollut enemmän, olisivatko tutkimuksen tulokset olleet erilaisia. Erilainen osallistujamäärä olisi voinut tuoda tutkimukseen monipuolisuutta, mutta toisaalta lasten vastaukset joihinkin kysymyksiin olivat jo nyt yhtenäisiä. Lisäksi itselläni ei ollut paljoakaan vaikutusmahdollisuuksia siihen, ketkä lapsista osallistuvat haastatteluun. Haastatteluun osallistuneet lapset valikoituivat sattumanvaraisesti tilanteen mukaan.

Lasten haastatteluiden kohdalla voi luotettavuutta arvioida haastattelukysymysten ja kuvakorttien pohjalta. Haastattelukysymysten kohdalla voi pohtia olivatko kysymykset sopivia lapsille ja ymmärsivätkö he, mitä halusin tutkimuksen tekijänä tietää. Ainakin itselle jäi tunne siitä, että lapset ymmärsivät kysymykset. Kysymyksen kohdalla, jossa halusin tietää leikkiä vaikeuttavista asioista, jouduin käyttämään apuna esimerkkejä. Pyrin kuitenkin antamaan paljon esimerkkejä, enkä johdattalemaan lasta mihinkään suuntaan. Myös kuvakortit tukivat haastattelukysymyksiä. Vastauksissa kuitenkin esiintyivät Frozen- ja Transformers-nuket, joiden kohdalla en tiedä vaikuttivatko kuvakortit vastauksiin. Lapset toisaalta antoivat myös muitakin vastauksia, kun tarkensin, mistä leluista he päiväkodissa tykkäävät. Koin, että haastattelutilanne oli hyvin suunniteltu. Kun olin lapsen kanssa kahdestaan haastatteluun varatussa huoneessa, lapsen keskittyminen ei herpaantunut toisiin lapsiin. Lähes kaikki haastatteluun osallistuneista lapsista jaksoivat keskittyä koko haastattelun loppuun asti.

7.4 Oma toiminta ja luotettavuuden arviointi

Tutkimusta tehdessä esiin nousee aina asioita, jotka vaikuttavat tutkimuksen etenemiseen tai esiin nousee kysymyksiä ja ajatuksia, siitä mikä olisi ollut lopputulos, jos asiat olisivat menneet eri tavalla. Olin kertonut tutkimukseen osallistuneen päiväkotiryhmän kasvattajille hyvissä ajoin tutkimuksesta sekä kysynyt heiltä lupaa tutkimuksen osallistumiseen.

Ryhmän lastentarhanopettaja myös luki vanhemmille lähetettävän saatekirjeen, jossa kerrottiin tutkimuksesta. Tästä huolimatta ryhmän kasvattajat eivät halunneet osallistua kuvaamiseen vapaan leikin aikana. Tutkimukseen liittyneen aineistonhankinnan jälkeen pohdin, mikä sai aikuiset käyttäytymään niin. Omasta näkökulmasta kasvattajat saivat hyvin tietoa siitä, millainen tutkimus tulee olemaan ja mihin tulen käyttämään tutkimuksessa saatavaa materiaalia. Painotin heille useaan otteeseen, että materiaalit ovat ainoastaan minun käytössäni ja ne tukevat aineiston analysointia. Heille myös itselleen jäi ylimääräisiä saatekirjeitä, joihin pystyivät palamaan. Olin antanut heille myös yhteystietoni, jos kysyttävää ilmenee.

Tutkimuksen tekijänä jäin pohtimaan, olisiko kasvattajien haastattelu avannut toimintaa heidän näkökulmastaan. Toisaalta taas tein opinnäytetyön yksin, joten aika ja resurssit eivät olisi riittäneet ylimääräiseen haastatteluun. Pohdittavaksi myös jää, olisiko tutkimukseen osallistuneiden aikuisten asenne erilainen, jos he olisivat tilanneet tällaisen tutkimuksen. Nyt tutkimukseen osallistuminen meni niin, että kysyin kasvattajilta halukkuutta osallistua minun suunnittelemaan tutkimukseen.

Saatekirjeiden lupalomakkeilla oli hyvä palautusprosentti, kun saatekirjeitä meni vanhemmille yhteensä 19 ja vain kahden lapsen kohdalla ei lupalomaketta palautettu. Tämä kertoo mahdollisesti siitä, että olin onnistunut saatekirjeen laatimisessa ja vanhemmat luottivat minuun tutkimuksen tekijänä. Tutkimusta tehdessä pyrin kirjaamaan näkemäni asiat niin kuin ne olivat ilman, että omat näkemykset vaikuttivat niihin. Litteroin lasten haastattelut tismalleen sanasta sanaan sekä kunnioitin lasten omia mielipiteitä haastattelutilanteissa.

Tutkimuksen luotettavuutta olisi voitu lisätä sillä, että olisin saanut vahvistuksen tutkimustuloksiini esimerkiksi toisen tutkijan lukiessa tutkimuksen, mutta tein tutkimuksen huolellisesti, eikä tällaista toisen tutkijan lukumahdollisuutta ollut tutkimukseni kohdalla. Olen käyttänyt tutkimukseeni monipuolisesti erilaisia lähteitä. Suurin osa lähteistä on joko

pro gradu- tai väitöskirjatutkimuksia, joten laadukkaista lähteistä on kyse. Kirjallisuus koostuu myös aiemmista tutkimuksista sekä aiheeseen liittyvästä ammattikirjallisuudesta.

7.5 Eettisyyden toteutuminen

Toteutin tutkimukseni anonymisti, eikä tutkimuksen aikana kerättyjä videomateriaaleja käytetty muuhun kuin tutkimustarkoitukseen. Tulen poistamaan videoidun ja äänitetyn materiaalin kun opinnäytetyö on julkaistu. Toimin tutkimuksen aikana saman salassapitovelvollisuuden alla kuin muutkin työntekijät. Kirjoitin lasten vanhemmille saatekirjeet ennen tutkimuksen aineistonhankinnan toteuttamista. Saatekirjeissä kerrottiin, millaisesta tutkimuksesta on kyse sekä mihin tarkoitukseen tiedonhankintaan teen. Samassa kirjeessä kysyttiin myös kuvaus- ja haastattelulupaa lasten vanhemmilta. Kyseinen kirje löytyy tämän opinnäytetyön liitteet-kohdasta.

Olen tutkimusta tehdessäni noudattanut hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Tutkimustulosten esittelyssä ja arvioinnissa olen toiminut rehellisesti ja kertonut tulokset mahdollisimman tarkasti. Tutkimuksen tiedonhankinnan olen toteuttanut tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisella tavalla eli olen käyttänyt tutkimuksessa luotettavia lähteitä sekä ollut avoin tutkimuksen tuloksia esitettäessä. Tutkimuksessa käytetyt lähteet ovat merkitty ja olen kunnioittanut muiden tutkijoiden teoksia omaani tehdessä. Tutkimus on suunniteltu, toteutettu sekä raportoitu mahdollisimman yksityiskohtaisesti. (kts. Tuomi & Sarajärvi 2009 132–133.)

8 POHDINTA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Laadullisena tutkimuksena toteutettu opinnäytetyö oli pitkä prosessi, johon liittyi monia eri vaiheita sekä muutoksia. Toteutin opinnäytetyön sillä ajatuksella, että itse opin sitä tehdessä, mutta myös yhteistyöpäiväkodilla olisi mahdollisuus kehittää omaa ammatillisuuttaan sen avulla.

Tutkimuksen myötä nousi esiin asioita, joita en osannut odottaa tutkimusta aloittaessani. Opinnäytetyössä esiin nousut, tärkeä teema on aikuisen läsnäolon tärkeys leikkihetkissä.

8.1 Aikuisen läsnäolon tärkeys leikkihetkessä

Tutkimukseni pohjalta pystyy tekemään sen johtopäätöksen, että aikuisen läsnäololla on suuri merkitys lasten leikin kannalta. Tutkimuksen tekijän näkökulmasta tämä teema nousee esiin kun pohdin millainen varhaiskasvattaja tulen olemaan. Nyt ymmärrän, mikä merkitys aikuisen toiminnalla on leikkitalanteissa.

Lasten vapaata leikkiä, jota aikuinen ei ollut ohjaamassa, kuvasti hyvin yksi sana, kaaos. Leikkitalanteissa oli melua, ristiriitatilanteita ja leikit sekoittuivat keskenään. Lapset eivät tyytyneet keskenään leikkimiseen vaan hakivat käytöksellään huomiota aikuiselta. Lapset kysyivät minua leikkeihinsä mukaan tai pyysivät apua esimerkiksi roolivaatteiden pukemiseen. Kerroin aikaisemmin havainnoineeni vapaassa leikissä yksinleikkijöitä, jotka hakivat aikuisen huomiota leikkiensä suhteen. Esimerkkinä oli tyttö, joka tuli tanssimaan kameran eteen prinsessamekossa. Kun lapsi leikkii yksin ja jos tilanteessa ei olisi aikuisia, keneltä hän sitten saa huomiota. Lapsille oli selvästi tärkeää leikkien ja taitojen näyttäminen aikuiselle.

Kohderyhmäni lapset ovat siinä iässä, että he tarvitsevat aikuista leikkihetkiinsä. Aikuiselta leikkiin osallistuminen vaatii heittäytymistä, mutta lapselle aikuisen osallistuminen ja huomion antaminen on iso ja merkityksellinen seikka. Kuten lasten haastatteluissakin tuli ilmi, jokaisen lapsen mielestä aikuisen mukanaolo leikissä tuntui hyvältä. Leikkiä

vaikeuttavia tekijöitä, kuten melua ja ristiriitatilanteita voidaan vähentää jo pelkästään sillä, että aikuinen on mukana leikkitilanteissa. Tällöin lasten ei tarvitse hakea huomiota ei-toivotulla toiminnalla, kun aikuinen on lasten saatavilla.

8.2 Päiväkodin leikkitoiminnan kehittäminen

Aikuisen läsnäolon lisäksi päiväkodin toiminnasta löytyi myös muitakin asioita, joita päiväkodissa voisi kehittää. Pienryhmien laajempi hyödyntäminen arjessa olisi varmasti kannattavaa tälle lapsiryhmälle. Päiväkotiryhmässä hyödynnetään pienryhmiä suunnitelluissa toimintahetkissä, mutta pienryhmät voisivat olla toimiva apu vapaissa leikkitilanteissakin. Niiden myötä leikkitilanteet rauhoittuisivat, kun yksi ryhmä olisi aina yhdessä leikkipaikassa. Pienryhmätoiminnasta voisivat hyötyä myös ryhmän vilkkaimmat lapset. Pienryhmätoiminnan toteuttamiseen ei välttämättä ole kuitenkaan käytössä riittäviä työntekijäresursseja tai tiloja. Toisaalta voisihan puolet pienryhmistä leikkiä esimerkiksi päiväkodin pihalla vapaan leikin aikana. Pihan hyödyntäminen päiväkodin toiminnassa onkin tärkeää, jos sisätilat ovat rajalliset. Pihalla lapset saavat liikkua vapaasti ja pääsevät purkamaan energiaa, joka ei välttämättä sisätiloissa onnistu.

Leikkitilanteiden rauhoittamiseen voisi auttaa myös päiväkotiryhmässä jo nyt olevat apuvälineet. Mainitsin tutkimuksessa jo aikaisemmin siitä, kuinka tärkeitä olisivat leikille asetettavat rajat, jotta leikit eivät laajentuisi huoneiden välille. Ryhmässä oli penkkejä, joilla tiloja voisi jakaa tai yksinkertaisin keino olisi esimerkiksi nukkumatilan oven sulkeminen kun leikkitilassa on riittävästi leikkijöitä. Tietysti huoneessa tulee olla myös aikuinen mukana. Toisaalta myös eteistilaa voisi hyödyntää rauhallisiin pienvälineleikkeihin, jos leikkihetket alkavat osoittautua rauhattomiksi. Leikkipaikkojen ja leikkiryhmien jakamiseen voisi hyödyntää jo ryhmässä olevaa leikinohjaustaulua, jonka avulla leikkijät voidaan jakaa tiettyihin leikkitiloihin.

Mielenkiintoista oli, että lapset halusivat päiväkotiin lisää rakennuspalikoita. Tutkimuksen tekijälle tämä näyttäytyy siltä, että lapset eivät halua leikkeihinsä loppuun asti suunniteltuja leluja, vaan myös yksinkertaisilla leikkivälineillä on merkitystä. Ryhmässä voisi siis hyödyntää enemmän myös, ei valmiiksi suunniteltuja leikkivälineitä, kuten pahvilaatikoita ja kankaita.

Leikkitoiminnan kehittäminen vaatii ryhmän kasvattajilta toimintaan sitoutumista, mutta jo pienillä muutoksilla voidaan saada lasten kannalta merkityksellisiä parannuksia aikaiseksi. Kehittämistyössä lapsen äänen kuuleminen on olennaista, sillä päiväkodin toiminta tehdään heitä varten.

8.3 Tarkoituksen ja tavoitteiden toteutuminen

Tutkimuksen tarkoituksena oli päiväkodin leikkitoiminnan kehittäminen ja mahdollisesti myös kasvattajien oman toiminnan kehittäminen tutkimuksen tulosten myötä. Tätä on vaikeaa arvioida, sillä tutkimus on vasta raportoitu. Olen kuitenkin antanut tutkimukseen pohjautuvan artikkelin ryhmän kasvattajille sekä toimitan heille myöhemmin myös opinnäytetyön linkin Theseukseen. Leikkitoiminnan kehittäminen jäi siis tutkimuksen tekemisen jälkeen täysin päiväkotiryhmän vastuulle, eväitä heille on tutkimuksen myötä siihen kuitenkin annettu.

Päätavoitteenani oli 3–5-vuotiaiden lasten leikin tutkiminen päiväkodissa. Sain tavoitteeseeni nähden monipuolisesti tietoa lasten haastatteluiden ja toiminnan havainnoinnin kautta. Kasvattajien toiminnan tutkiminen jäi puutteelliseksi, kun kasvattajat eivät suostuneet vapaan leikin aikana kuvattaviksi. Tähän en kuitenkaan pystynyt itse vaikuttamaan.

Tavoitteena oli myös oman oppimisen kehittäminen. Laadullisen tutkimuksen tekeminen oli itselle täysin uutta kun aloitin opinnäytetyön tekemisen. Isoin oppimani asia oli sen ymmärtäminen, kuinka työläs laadullinen tutkimus on ja kuinka tarkkaan asiat pitävät siinä raportoida sekä kuinka paljon erilaisia asioita on otettava huomioon, jotta tutkimus etenisi oikeanlaisten käytäntöjen mukaisesti. Pääsin tutkimuksessani

katsomaan syvemmälle päiväkodin arkeen ja leikkitoimintaan. Tämän ja käyttämäni teoriatiedon myötä pystyn paremmin ymmärtämään, mitä kaikkea onnistunut leikkihetki vaatii sekä millä tavalla minun täytyy kasvattajana toimia, jotta leikkihetki onnistuisi. Lasten kommentit leikistä ja aikuisen toiminnasta avasivat omia silmiä ja nyt pystyn paremmin näkemään leikki tilanteet myös lasten perspektiivistä. Toivon, että ryhmän kasvattajatkin pystyisivät.

8.4 Kehittämisehdotukset tutkimukselle

Kehittämisehdotuksena olisi lisätutkimus siitä, miten tämä tutkimus vaikutti päiväkotiryhmän toimintaan ja mitä muutoksia se mahdollisesti sai ryhmässä aikaan. Jos tätä tutkimusta voisi kehittää eteenpäin, olisin halunnut enemmän havainnointikertoja, mutta aikataulullisista syistä se oli mahdotonta toteuttaa. Olisi tärkeää myös saada kasvattajat paremmin sitoutumaan tutkimuksen tekemiseen eli saada heille vahvemmin käsitys siitä, että tutkimus tehdään suurimmaksi osaksi heitä varten. Mielenkiintoista olisi ollut myös kuulla kasvattajien mielipiteitä tutkimuksesta esimerkiksi haastatteluiden kautta. Tutkimukseni oli laaja kokonaisuus ja tässä kasvattajan toiminnan sekä vuorovaikutuksen tutkiminen jäi muita osioita vajavaisemmaksi. Mielenkiintoista olisi toteuttaa tutkimus, jossa fokus on ainoastaan kasvattajan toiminnassa sekä läsnäolon tärkeydessä.

8.5 Tutkimusmatka päätöksessään

Tutkimusmatka leikin maailmaan on nyt lopuillaan. Tutkimusmatka oli pitkä, mutta oman oppimisen kannalta myös onnistunut. Uskon, että tutkimuksen myötä voin olla parempi varhaiskasvattaja nyt ja tulevaisuudessa, sillä olen päässyt näkemään mitä kaikkea leikin maailma voi pitää sisällään ja mitä kasvattajalta vaaditaan, jotta hän voi ottaa leikin maailman haltuunsa.

LÄHTEET

Helenius, A. 1982. Roolileikki ja lasten suhteet. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän psykologian laitos.

Helenius, A. & Korhonen, R. 2012. Leikin ensiaskeleita. Teoksessa Hujala, E & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 67–76.

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2013. Leikin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Helenius, A. & Mäntynen, P. 2001. Leikin aakkoset. Teoksessa Helenius, A., Karila, K. Munter, H. Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY, 133–159.

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Kalliala, M. 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos. Helsinki: Gaudeamus.

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

Kalliala, M. 2002. Korvaamaton leikki. Teoksessa: J. Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 184–209.

Kananen J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Koivunen, P-L & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Juva: PS-kustannus.

Lahtinen, P. 2014. Laadullisen tutkimuksen analyysi ja tulkinta. Sisällön analyysi ja oppimistehtävä. PowerPoint-esitys. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysalan laitos. [viitattu 23.1.2016].
Saatavissa:

http://reppu.lamk.fi/pluginfile.php/757597/mod_resource/content/1/TUME%203%20laadullisen%20tutkimuksen%20analyysi%20ja%20tulkinta.pdf

Lobman, C. 2006. Improvisation: An analytic tool for examining teacher – child interaction in the early childhood classroom. *Early Childhood Quarterly* 21, 455–470 [viitattu 22.1.2016]. Saatavilla:

https://www.researchgate.net/publication/248544786_Improvisation_An_analytic_tool_for_examining_teacher-child_interactions_in_the_early_childhood_classroom

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2010. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärvi: Pedatiето.

Mäntynen, P. 1997. Pikkulasten leikin edellytykset päiväkodissa. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Roos, P. 2015. Lasten kerrontaa päiväkotiarjesta. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto [viitattu 10.2.2016]. Saatavilla:

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96477/978-951-44-9691-2.pdf?sequence=1>

Rouvinen, R. 2007. ”Tässä työssä yhdistyy kaikki” Lastentarhanopettajat toimijoina päiväkodissa. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 119 [viitattu 18.1.2016]. Saatavissa:

http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-458-903-1/urn_isbn_978-952-458-903-1.pdf

Ruoppila, I. 2013. Saatesanat. Teoksessa Helenius, A. & Lummelahti, L. *Leikin käsikirja*. Jyväskylä: PS- kustannus, 9–11.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen

tietoarkisto [viitattu 23.1.2016]. Saatavilla:

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>

Salmenoksa, E. 2014. "Ei voi kovin yksin leikkiä." Esikouluikäisten ja ykkösluokkalaisten lasten käsityksiä leikistä. Pro gradu-tutkielma.

Rovaniemi: Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta [viitattu

9.2.2015]. Saatavissa:

<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/59812/Salmenoksa.Elina.pdf?sequence=2>

Sandberg, A. & Pramling Samuelsson, I. 2003. Preschool Teachers' Play Experiences Then and Now. Early Childhood research & practice [viitattu

21.1.2016]. Saatavissa: <http://ecrp.uiuc.edu/v5n1/sandberg.html>

Särkkä, S. 2012. Leikin ohjaamisen merkitys päiväkodin kasvatustyössä.

Pro gradu- tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö [viitattu 6.5.2015]. Saatavissa:

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/83588/gradu05924.pdf?sequence=1>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Tuomivaara, T. 2005. Tieteellisen tutkimuksen perusteet [viitattu

23.1.2016]. Saatavilla:

<http://www.mv.helsinki.fi/home/ttuomiva/Y125luku7.pdf>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy [viitattu 20.5.2015]. Saatavissa:

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje vanhemmille

Hei!

Olen sosionomiopiskelija Lahden ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyönäni tutkimusta 3–5-vuotiaiden lasten leikistä. Tarkoituksena on päiväkodin leikkitoiminnan kehittäminen tutkimuksen pohjalta. Pysin tutkimaan leikkiä lapsiryhmässä mahdollisimman monipuolisesti. Samalla tutkin myös aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta leikkitilanteissa sekä millä tavoin kasvattaja ohjaa leikkiä.

Teen tutkimukseni lasten haastatteluiden ja leikkitoiminnan havainnoinnin avulla. Lasten haastattelut ovat yksilöhaastatteluita ja nämä haastattelutilanteet tulen äänittämään nauhurin avulla. Leikkitoiminnan havainnointi tulee tapahtumaan videon avulla eli videokuvaan leikkitilanteita. Näitä havainnointikertoja on muutama ja ne toteutuvat aamupäivisin. Aloitan haastattelut ja havainnoinnit lapsiryhmässä viikolla 50, joulukuussa 2015.

Tutkimuksen onnistumisen kannalta olisi tärkeää, että mahdollisimman moni lapsista saisi luvan osallistua tutkimukseen. Tulen kertomaan lapsille tutkimuksesta ja kysyn vielä halukkuudesta osallistua tutkimukseen. Painotan, että videoita ja äänitteitä käytetään ainoastaan tähän tutkimukseen. **Näitä videoita tai äänitteitä EI kuitenkaan julkaista sellaisenaan missään, eikä tietoja luovuteta ulkopuolisille. Tutkimuksen tulokset julkaistaan anonyminä ja salassapitovelvollisuutta noudattaen.**

Palautathan tämän lomakkeen ryhmään viim. 3.12.2015

Rastita alla oleva kohta	kyllä	ei
Lapseni leikkiä/toimintaa saa kuvata videokameralla	☐	☐
	kyllä	ei
Lapseni saa osallistua haastatteluun, joka äänitetään	☐	☐

Lapsen nimi: _____

Vanhemman/Huoltajan allekirjoitus:

Kiitos jo etukäteen yhteistyöstä!

Terveisin

Susanna Vesikukka, sosionomiopiskelija, Lahden ammattikorkeakoulusta
 Lisätietoja: susanna.vesikukka1@student.lamk.fi

Liite 2. Tiedote

Tiedoksi vanhemmalle!

Olen sosionomiopiskelija Lahden ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyönäni tutkimusta 3–5-vuotiaiden lasten leikistä. Tarkoituksena on päiväkodin leikkitoiminnan kehittäminen tutkimuksen pohjalta. Opinnäytetyö on valmis keväällä 2016.

Teen tutkimukseni lasten haastatteluiden ja leikkitoiminnan havainnoinnin avulla. Haastattelu – ja havainnointituokiot alkavat lapsiryhmässä torstaina 10.12. ja päättyvät viimeistään keskiviikkona 16.12.

Lisätietoa tutkimuksesta kerrotaan aiemmin jaetussa saatekirjeessä. Toivon mukaan olet myös palauttanut tutkimukseen liittyvän lupalomakkeen ryhmään. Jos näin ei kuitenkaan ole, kerrothan ryhmän aikuisille, jos lapsesi ei saa lupaa osallistua tutkimukseen.

Jos kysyttävää jäi, ota rohkeasti yhteyttä

susanna.vesikukka1@student.lamk.fi

Kiitos yhteistyöstä!

Terveisin

Susanna Vesikukka

sosionomiopiskelija,

Lahden ammattikorkeakoulusta

Liite 3. Lasten haastattelukysymykset

"Missä paikassa on kivointa leikkiä?" (kortit)

"Haluisitko leikkiä jossain näistä paikoista vielä enemmän?" (kortit)

"Onko leikkiin sopivasti aikaa?"

"Haluisitko, että leikkiä varten olisi enemmän aikaa?"

"Mitkä ovat parhaimpia leluja leikeissä?" (kortit)

"Mitä leluja toivoisit, että olisi vielä enemmän?" (kortit)

"Mikä tekee leikin vaikeaksi?"

"Kenen kanssa leikit?"

"Kenen kanssa haluisit leikkiä?"

"Miten aikuinen on mukana teidän leikeissä?"

"Kun aikuinen on mukana, miltä se tuntuu?"

"Haluisitko, että aikuiset olisivat enemmän mukana leikeissä?"

"Lähtevätkö aikuiset mukaan leikkeihin, jos heitä pyytää?"

"Oletko koskaan pyytänyt aikuista mukaan leikkiisi?"

Liite 4. Leikkivälineisiin liittyvät kuvakortit

Liite 5. Leikkipaikkoihin liittyvät kuvakortit

Liite 6. Kategorisoinnin apuna käytetyt kuviot

KUVIO 1. Leikkipaikan valinta

Yläkategoria: Leikkipaikan valintaan vaikuttavat syyt

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alakategoria
<p><i>Nukkumahuone: L: "Koska siellä on ritareita" H: Ritareita? Ovatko ne joitain asuja vai leluja?</i></p> <p><i>L: "Leluja, niillä on linnakin" "Ne on semmossia mustia" (poika 5v.)</i></p> <p><i>Ulkona: L: "No siellä on niin kivoja leluja ja siellä on pulkkiakin"(tyttö 5v.)</i></p> <p><i>Ulkona: L: "Voi laskee liukumäkee ja keinuu" (poika 5v.)</i></p>	<p>Ritarilelut ovat syy siihen, että nukkumahuoneessa on mukavinta leikkiä</p> <p>Ulkona on erilaisia leluja</p> <p>Ulkona erilaisia aktiviteetteja</p>	Lelut ja erilaiset aktiviteetit
<p><i>Kotileikki: L "Siellä saa olla mikä vaan" (poika 5 v.) / L: "Koska siellä saa tehdä ihan mitä vaan, hoitaa" (poika 5v.)</i></p>	Kotileikkihuoneessa saa leikkiä vapaasti	Leikin vapaus
<p><i>Ulkona: L: "Siksi koska siellä on niin paljon tilaa"(poika 5v.)</i></p>	Ulkona on paljon tilaa leikkiä	Vapaa tila

KUVIO 2. Perustelut, miksi lapsi haluaisi leikkiä joissain paikassa enemmän

Yläkategoria: Syy, miksi lapsi halusi leikkiä jossain paikassa vielä enemmän

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alakategoria
L: <i>"No mä en oo ennen käynyt Majavissa leikkimässä, niin mä en tiedä onks siellä mitään kivaa"</i> H: Niin, että olisi kiva käydä jossain toisessa ryhmässä tutustumassa? L: <i>"Mmmh, koska mä oon yleensä käynyt Siileissä leikkimässä"</i> (poika 5v.)	Lapsen mielestä olisi mukava käydä leikkimässä toisessa päiväkodin ryhmässä, tässä tapauksessa esikoululaisten ryhmässä.	Toisen päiväkotiryhmän tilat, toiset leikkijät ja leikkivälineet
Ulkona: H: Miksi? L: <i>"Noh siellä on keinuja"</i> (tyttö 4v.)	Erilaiset aktiviteetit ovat syynä siihen, että ulkona on mukava leikkiä	Erilaiset aktiviteetit
Kotileikki: L: <i>"Sinne ei aina pääse leikkimään"</i> (poika 4v.)	Kotileikkiin ei aina pääse leikkimään	Leikkipaikkaan ei aina pääse leikkimään

KUVIO 3. Leikkiä vaikeuttavat asiat

Yläkategoria: Leikkiä vaikeuttavat asiat

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alakategoria
<p>L: "Semmonen, jos joku tulee ärsyttämään vaikka leikkiin" H: Eli jos joku toinen lapsi tulee sotkemaan leikit? L: "Mmmh" (poika 5v.)</p> <p>L: "muut lapset" H: Haluisitko, että leikit olisivat pienemmissä ryhmissä? L: "niin" (poika 5v.)</p> <p>L: "Kiusaus" H: Kiusataanko sua paljon täällä? L: "Ei ihan paljoa" H: Ootko kertonut aikuisille? (nyökkäilee)" (poika 5v.)</p>	Toiset lapset häiritsevät leikkiä	Toiset lapset
<p>L: "Jos aikuinen sanoo, että on joku tehtävä, niin tulee kiire tehdä se tehtävä" H: Ja se tekee leikin vaikeaksi? L: "Joo" (poika 5v.)</p>	Aikuiset asettavat tehtäviä, joiden suorittamisessa tulee kiire	Kiire
<p>L: "Jotkut huutaa" (poika 4v.) L: "melua" (tyttö 4v.) L: "Kovaa ääntä" (tyttö 4v.) L: "toi melu" (poika 5v.)</p>	Melu ja huutaminen vaikeuttaa leikkiä	Kovat äänet